

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO ZDRUŽENJ PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 15 in 16

Ljubljana, 20. oktobra 1953.

Leto IV.

Ĭnjega načema - svojega ne damo!

Prejšnji četrtek je preletela našo domovino novica, da sta angleška in ameriška vlada sklenili umakniti svoje čete iz Trsta in okolice ter prepustiti upravljanje teh krajev Italiji. Vsi smo osupnili. Prvi trenutek je napolnilo vsakogar strahovito razočaranje: takih zahrbtnih in neodgovornih ukrepov se je posluževal fašizem, ko je hotel diktirati voljo evropskim narodom, tako nastopajo imperialistične sile proti kakim Guayani, nihče pa ni pričakoval, da se začenjajo te metode kljub zvencim besedam o demokraciji in zapadni kulturi ponovno uvajati v Evropi in še proti državi zaveznici, ki je kot nobena druga krvavela in žrtvovala svoje sinove v boju proti fašizmu. Razočaranje se je umaknilo silnemu ogorčenju. Nepojmljiva, nediplomska, nečloveška, nepoštena, zavrtna odločitev ima svoje zglede v italijanskem ravnanju do zaveznikov. Če sta se Anglija in Amerika hoteli kaj naučiti od Italije, potem sta pokazali s to zahrbtno odločitvijo ob istočasnem govorjenju o visokem poslanstvu Zveze narodov, da sta prevzeli od italijanske politike prav tisto, po čemer so postali Italijani v zgodovini tako poznani. Ali sta hoteli s tem simbolično potrditi, da so take zahrbtne spremembe dopustne in da je sveti egoizem tisto merilo, s katerim se da opravičiti še tako nemoralno dejanje? Zahrbtno dejanje je zbudilo pri nas val ogorčenja in mu ugovarjajo tudi ostali svobodoljubni narodi sveta.

Zdi se, da Angleži in Amerikanci zelo hitro pozabljajo. Pozabili so na to, da so njihovi mornarji umirali od italijanskih krogel, pozabljajo na italijanska letala, ki so jim skupno z nemškimi rušila mesta, razbijala ladje in vojaške kolone. Pozabljajo na sklepe mirovnih pogodb, pozabili so tudi, da teh pogodb niso podpisali sami, temveč še vrsta drugih narodov. Svoji fašistični nasprotniki hočejo ustreči, češ da ji je treba poravnati krivico.

Hladnokrvno izenačujejo Italijo z nami. Morda je to v njihovih kramarskih računih pravilno, ne more pa biti pravilno v našem gledanju na stvari, ne morejo se s tem strinjati mali narodi po vsem svetu, zlasti tisti, ki so z nami vred krvaveli v vojni proti fašizmu. Mi poznamo Italijo. Poznamo jo iz prve svetovne vojne, ko je prišla z belimi zastavami v Trst, obljubljala z zvencimi in sladkimi besedami svobodo, nato pa uničevala naše ljudi, požigala in rušila. Poznamo jo po sistematičnem raznarodovanju naših ljudi, poitalijančevanju priimkov, ukinjanju šol, preganjanju učiteljev in druge inteligence, rušenju prosvetnih domov, po gospodarskem zatiranju našega življa. Poznamo jo po zavrtnem napadu v letu enainštridesetem, po njenem kulturnem poslanstvu v tako imenovani Ljubljanski pokrajini, po požiganju slovenskih vasi, po pobljanju talcev — vse preveč so v nas še živi spomini na tiste dni in ne more nam biti vseeno, če nas hočejo izenačiti z Italijo. Vsi znaki kažejo, da je sedanja Italija ne samo formalna, temveč tudi idejna naslednica fašistične Italije, da je ohranila prav isti nenasitni pohlep po tuji zemlji, zlasti po zemlji balkanskih narodov. Ali je to pohlepnost mogoče nasiti? Danes Trst, jutri Istra, pojutrišnjem Dalmacija, nato pride na vrsto Ljubljana, Trbovlje, potem — naj si na primer Francozi ne delajo nikakih utvar — bodo znova kričali po Korziki in Nici, tudi Malta bo prišla na vrsto in Libija, Tripolitanija in tudi Abesinija. Čudna je ta stvar: ali bo v mednarodnem svetu res obveljalo, da se mora roparju pustiti tisto, kar je naropal in da greš, kdor se pred roparjem brani? Tako naziranje lahko opravičuje in zastopa samo tisti, ki je sam pripravljen ropati, pritiskati, izsiljevati...

Svobodoljubni jugoslovanski narodi so dovolj dostojno povedali svoje mnenje, povedali so ga jasno in odločno: smo za mir, za pošten dogovor, kakor je običajen med dobri sosedmi, nismo pa za mir za vsako ceno. Prav odkritosrčnost gospoda Pelle, ki je na vsa usta hitel razlagati, kako je vesel prvega uspeha, ki ga je dosegla kot navadno Italija s tujim orožjem in kaj

PROSTODUŠNO SMO SE POGOVORILI

(PLENUM PROSVETNIH DELAVCEV)

Nekaj nad 120 članov republiških odborov, predsednikov društev in gostov je 4. oktobra napolnilo malo dvorano Doma sindikatov, da pregledajo pred začetkom občnih zborov društveno delo in določijo smernice za bodoče. Bili smo kot nekoč: učitelji, profesorji, tovariši s strokovnih šol, defektologi, predšolske vzgojiteljice. Gostje so pa bili: član izvršnega sveta tov. Žiga - Kimovec, predsednik Sveta za prosveto in kulturo tov. dr. Melik, zastopnika Glavnega odbora sindikatov sekretar Borc in tov. Boštjančič in načelnik Sveta za prosveto MLO Ljubljana tov. Peter-nel.

Kako smo izvrševali sklepe beograjskega plenuma

Kot prvi je spregovoril predsednik Zdrženja profesorjev in predmetnih učiteljev tov. Miro Ravbar o razvoju in prosveti po beograjskem plenumu 16. in 17. apr. t. l. Glavne misli iz njegovega referata so naslednje:

Ze pred resolucijo 3. plenuma CK so se opazile nevarnosti, ki sta z njimi grozila centralizacija in birokratizem v upravljanju in reševanju šolskih in prosvetnih vprašanj. Birokratski centralizem na področju šolstva in prosvete je predstavljal nevarno oviro za nadaljnji razvoj in napredek jugoslovanskih narodov glede njihove kulturne svobode in enakopravnosti. Obenem pa je grozil z napadom na temeljna načela naše prosvetne in šolske politike.

Resolucija III. plenuma je poudarila relativne uspehe, ki smo jih dosegli v prvih petih letih po osvoboditvi, ko so bili ustvarjeni trdni temelji za nadaljnji razvoj šolstva in prosvete v ideološkem pogledu, tako glede smeri pouka in znanosti kakor tudi glede ideološke in politične vzgoje kadrov. Pokazala je tudi na slabosti, med njimi: organizacijske oblike se ne ustrežajo nadaljnjemu razvoju socialistične demokracije, materialna podlaga šolstva še ni zadostna in še potrebna skrb za vsakršno napredovanje šolstva. Socialistična demokracija se je naglo razvijala v vseh področjih in na nekaterih področjih je bilo opaziti mnogo hitrejši razvoj in uspešnejši napredek tako zlasti v gospodarskem in političnem življenju. Ta razvoj se je izražal tudi v šolstvu in prosveti, ki pa po nujnosti zakonov, ki vladajo na tem področju, nekoliko zaostaja.

Z vztrajnim bojem proti birokratičnim metodam v šolstvu in pouku, v boju za svobodno idejni razvoj na temelju socialistične demokracije nadaljujemo svoje delo tudi danes.

Beograjski plenum 16. in 17. aprila tega leta je učinkovito razpravljalo po tehtnem referatu z udeležbo diskutantov iz vseh jugoslovanskih republik in obeh avtonomnih pokrajin o izpremembi načina o upravljanju našega šolstva, kar naj bi ustrezalo današnjim potrebam in sedanjim tendencam razvoja naše socialistične domovine. Gre torej za večjo okrepitev in uveljavljanje širše iniciativnosti v naših šolah in prosvetnih institucijah, za onemogočenje birokracije pri delu organov, ki vodijo šolstvo — kakor je povedala že resolucija 3. plenuma CK. V zvezi s tem pa je izredno pomembno vprašanje kadrov in kakovosti pouka. Na resnost tega vprašanja so vedno opozarjali vsi odgovorni krogi poudarjajoč, da morajo učitelji in profesorji posvetiti vso pozornost strokovni in idejni izobrazbi, kajti brez neprenehne boja za strokovno in idejno izobraževanje ni mogoče izboljšati kakovosti pouka v šolah.

Pri boju za družbeno upravljanje v šolstvu in prosveti nas vodi torej vedno končno namen šole: kakovost pouka, pri katerem naj vsestransko izobražen in razgledan socialistični vzgojitelj vcepi znanje učenca, dijaka ali študenta.

Najprej so se ustvarili organi, da bi se udeleževali pri upravljanju šolstva prosvetni delavci in množice: pedagoški sveti pri posameznih republiških ministrstvih, sveti pri okrajnih in mestnih poverjeništvih za prosveto, različni prosvetni aktivi itd. Vsi ti organi so bili pomožni in so dajali nasvete ter so ponekod bolj, drugod manj dosegli

vse bo še ugrabil sosedom v bližnji prihodnosti, prav ta odkritosrčnost nam je pokazala, da se Italija ni iz preteklosti prav nič naučila in da hoče še vedno vsemu svetu vsiljevati sveto rimsko krščansko fašistično pravico, ki jo je ves kulturni svet tako obsodil leta petinštridesetega. Proti gospodu Pelli in nje-

svoj namen. Na nadaljnji stopnji razvoja so se oblikovali republiški in okrajni oziroma mestni SPK kot državni in družbeni organi. Pri formiranju teh svetov javnost še dolgo ni prišla na jasno: ali naj bodo člani imenovani izmed najbolj delavnih in upoštevanih posameznikov, ali naj bodo člani delegirani od družbenih organizacij. Marsikod so bili imenovani, ne da bi se dovolj upoštevalo, koga naj člani sveta predstavljajo. Tudi metoda dela se še ni jasno pokazala (seje oziroma zasedanja so še vedno v predolgi razdobjih. Kdo naj rešuje važna vprašanja, ki se pojavijo vmes?). Prav tako bo treba razbistriiti odnose med administrativnim aparatom in člani sveta; med svetom in društvi prosvetnih delavcev; vlogo predsednika, ki naj idejno usmerja in vodi delo sveta; vlogo sekretarja, ki je najvišji uradnik sveta itd.

III. plenum CK je naznačil, da je težišče prosvetnih problemov v okraju ali mestu, t. j. v šolah. Od tedaj se je mnogo delalo za osamosvojitve šol pri reševanju šolskih didaktičnih in vzgojnih vprašanj. Beograjski plenum pravi, naj bo šola osnovna upravna enota, zato naj postane čim bolj samostojna, vloga njenih organov naj se pa okrepi: učiteljski zbor, razredni zbor, šolski odbor, upravitelj oziroma ravnatelj. Ako se ne bo storilo dovolj po tej poti, je malo verjetno, da bi uspelo komur koli izven šole reševati živa šolska vprašanja. Pri tem bodo odločilnega pomena šolski odbori (sveti), na katere se bo preneslo mnogo pravic in dolžnosti, ki so jih doslej imeli drugi organi; ta šolski odbor — po svoji strukturi in funkciji vzorno demokratično telo — bo opravil veliko delo pri družbenem upravljanju šolstva. Se-

znajdemo. Delo v društvih je težko, zahteva mnogo požrtvovalnosti, obenem pa tudi poguma in sindikalnega, t. j. socialističnega čuta. Individualizem ali egocentrično obravnavanje družbenih kulturnih, prosvetnih vprašanj je sedaj najhujša bolezen člana prosvetnega sindikata. Očitek, da so društva podaljšana roka oblasti, ki ga včasih čujemo od članov, je težak, priznati pa žal moramo, da so nekateri sindikalni funkcionarji tako delali oziroma, da tako še delajo. Društvo bi moralo biti regulator tedaj in tam, kadar in kjer je potreba, če hočejo oblastniki uveljaviti svojo samovoljo in delajo hote ali nehoti krivico. Ne more se pa društvo postavljati v principielno opozicijo proti ljudskemu odboru v vseh vprašanjih, ako je LO v nekaterih vprašanjih postopal nedemokratično in pokazal stereotipno ožino v odnosih do prosvetnih delavcev. Da bi društvo nekritično odobravalo delo administrativnega aparata, katerega koli sveta PK ali njegovih funkcionarjev, da bi se spremenilo v političnega oportunisto, zato društvo ni potrebno in bi bilo bolje, da se društvo ni ustanovilo. Toda društvo tudi zato ni tu, da bi v vsakem primeru zagovarjalo svojega člana, čeprav je znano o njem, da je reaktivni ali da je delal proti interesom socialistične družbe. Društvo ni plačan advokat - sofist!

Ko bodo društva v sedanjem momentu, ko gre za družbeno upravljanje, razumela smisel in pomen te demokratične in socialistične novosti, bodo postala upoštevana vreden faktor v naši socialistični družbi in se bodo tudi sama uveljavila kot pomembna družbena organizacija, z društvu pa bodo zrasli pomen, samozavest in ponos tudi vsakega posameznega prosvetnega delavca. Zato pa je za društva še vedno največja naloga skrb za dvig splošne in strokovne usposobljenosti ter socialistične zavesti članstva, ker le strokovno krepko podkovani socialistični učitelji bodo mogli obravnavati vsa aktualna, šolska in prosvetna vprašanja ter jih postavljati pred svete in najširšo javnost. Ena od teh priložnosti bo sodelovanje vsega članstva pri delu komisije za reformo splošno izobraževalnega šolstva, za kar bomo morali zainteresirati tudi šolske odbore in tisk. Zdrženja se bodo najbolj uveljavila, ako bodo dajala iniciativno svetlo. Sveti pa se bodo afirmirali, ako bodo delali kolektivno, odgovorno, ako bodo sklepe sveta postali obvezni za OLO (MLO). Moč analize, argumenta, kolektivnega predloga in socialistična volja, da se stvar izboljša ali spremeni, bo odločala v prihodnjih letih pri uveljavljanju naših društev in prosvetnih delavcev sploh, ki so bili doslej mnogokrat po svoji krivdi premalo cenjen družbeni faktor. Ne gre za stanovske cehovske interese, pač pa gre za uveljavljanje prosvetnega delavca v socialistični družbi, ki si mora s svojim delom in sposobnostjo utrditi mesto v izobraženem, kulturnem, social. miljeju.

Nikakor ne smemo mimo slabosti naših društev, ki se mnogokrat izražajo v stanovskem duhu, v nepravilnih zahtevah do svetov, češ da ne smejo storiti nobenega samostojnega koraka brez soglasja društva, da je razvoj in napredek šolstva izključno domena prosvetnih delavcev; izražajo se te slabosti tudi v nezadostni iniciativi in premajhnem analiziranju ali proučevanju konkretnih vprašanj, v preslabotni aktivnosti za uveljavljanje pravic, v neodločnosti protibirokratske borbe; zelo nevarna je težnja, da zamolčujemo svoje napake in slabosti ter jih skušamo pripisati drugim.

Društva bodo zopet oživila, ako bodo prispevala svoj delež v boju za izboljšanje materialne baze šolstva (prizadevanje za materialno bazo šolstva ni oportunizem, temveč nujna potreba), v boju za družbeno upravljanje v šolstvu ter s tem, da bodo še v večji meri iniciator v ljudskoprosvetnem delu (kjer se je naš delež v zadnjem času zmanjšal). Da to drži, se je že pokazalo na Hrvatskem, kjer so se društva prav v tem boju močno razmahnila in izredno razgibala članstvo. Na Hrvatskem je zato praksa v prosveti (Nadaljevanje na 2. strani)

Državnemu sekretariatu za zunanje zadeve FLRJ BEOGRAD

Za slovensko prebivalstvo v Italiji in v anglo-ameriškem pasu Svobodnega tržaškega ozemlja se vračajo časi, kakršne je preživljalo pod fašistično diktaturo Musolinijeve Italije. Z zakonodajo, ki jo je uveljavil fašizem, demokristjanske vlade in Zavezniška vojaška uprava v Trstu, zatirajo slovensko gospodarsko dejavnost, kulturo, šolstvo in jezik, raznarodujejo Slovence z nasilnimi ukrepi in jih hočejo zbrisati kot enakopravno narodnost z zemljevida italijanske države in anglo-ameriške cone STO-ja. Demokristjanski režim načrtno krši 6. člen republiške ustave, po katerem bi morala italijanska republika zaščititi narodne manjšine, ZVU v Trstu pa podpira Slovencev sovražno iredentistične politične stranke, ki hočejo onemogočiti likvidirati slovensko šolstvo in kulturo. Slovincem v Italiji je postopoma raba slovenskega jezika v javnem življenju, z vsakim šolskim letom izgubljajo postojanke v šolstvu, narodnih, gospodarskih in kulturnih pravic imajo vedno manj, postajajo brezpravni in nezaščiteni, kakor v eri črnih srajc in skvadristov, medtem ko uživa italijanska narodna manjšina v Jugoslaviji vse narodne, kulturne in jezikovne pravice. Podobno se dogaja Slovincem v Trstu, kjer se že nekaj let dosledno ponavlja na začetku vsakega šolskega leta besna in organizirana gonja proti slovenskemu šolstvu, posebno v mestu, kjer jo poleg demokristjanov podžigajo različne fašistične skupine in kominfornisti. Ta gonja se je letos v Italiji in Trstu še močneje razvila spričo odločnega stališča vseh jugoslovanskih narodov in predloga predsednika republike tovariša Tita o internacionalizaciji Trsta. Država, ki zatira svoje narodne manjšine, nima nobene pravice do njihovega ozemlja in bi ga morala vrniti državi, v katero iz zgodovinskih, zemljepisnih in gospodarskih razlogov to ozemlje spada.

Prosvetni delavci Ljudske republike Slovenije, zbrani na plenumu svojih društev v Ljubljani 5. oktobra 1953, želimo, da se Državni sekretariat za zunanje zadeve najenergičnejše zavzame za pravice slovenskega prebivalstva v Italiji in Trstu in podpre Slovence v Italiji pri njihovem protestu, naslovljenem Organizaciji Zdrženih narodov.

Prosvetni delavci Slovenije

Beograjski plenum je v svoji resoluciji priznal pozitivne rezultate dela SPK, vendar je opozoril na pomanjkljivosti v strukturi, vsebini in metodi dela. Zdrženjem prosvetnih delavcev je naložil naj delajo pri odpravi teh pomanjkljivosti: zlasti vzden je prvi stavek, ki pravi: reorganizirati je treba vse tiste SPK, pri katerih dela članstva niso delegirala organizacije prosvetnih in drugih kulturnih delavcev. S to formulacijo plenuma se je strinjal tudi predsednik Zveznega izvršnega sveta M. Djilas, ki ga je delegacija seznanila s sklepi plenuma glede nadaljnjega poglobljanja demokratičnosti pri upravljanju šolstva in prosvete. Obenem je plenum svetovale prosvetnim delavcem, naj pravočasno začno proučevati najbolj aktualna vprašanja, naj organizirajo široko diskusijo, ankete in komisije. Tu nastaja vprašanje, kateri snov naj sindikalisti v prvi vrsti študirajo in mogoče o njej celo odločajo. Lahko bi bili to predmetniki, učni načrti, odobritve učbenikov, predlogi reforme splošno izobraževalnega šolstva v pomoč komisijam, ki so se ustanovile v ta namen, pretres tistih členov zakona o ljudskih odborih, ki govorijo o SPK-ih, njih dolžnostih in pravicah, inšpekcije šol? Nadalje poglobljanje demokracije in visoka stopnja odgovornosti zahteva to kolektivno reševanje vseh vprašanj, zlasti tudi personalnih in kadrovskih, ki so pač najobčutljivejša stvar v odnosu med našimi društvu in SPK-i (premistitve, odpusti, disciplinski prekrški, imenovanje upraviteljev, ravnateljev in inšpektorjev — vprašanje inšpektorjev je pač eno najtežjih, kjer je trenutno tudi intervencija društev brezuspešna spričo težkih materialnih pogojev, v katerih delajo inšpektorji.

govemu pohlepu postavljamo čudovito enotnost vseh jugoslovanskih narodov, njihovo pripravljenost za skrajno borbo in pravice slehernega naroda do svobodnega življenja. Povedali smo svoje — sedaj je usoda miru v rokah tistih, ki so napako napravili. Zadelo so na jeklen zid jugoslovanskega ljudstva s Titom

veda bo ta pot težka in zamudna, bo pa v teku let globoko preobrazila naše ljudstvo, ki ima že sedaj mnogo interesa za šolsko vprašanje, ter ga še bolj intimno povežala s šolo. Pri tem je treba poudariti, da tu ne gre v prvi vrsti za materialno ali moralno pomoč (nabave, investicije, intervencije), ampak za vključevanje množic, njih aktivizacijo in zainteresiranje pri tako važnih vprašanjih, kot so: vzgoja, izobrazba, kultura, napredek celotne družbe.

Do danes se šolski odbori še niso razvili v take organe, razlogi so raznovrstni, največ pač v birokratizmu, da ne rečem avtokratičnosti upraviteljev ali ravnateljev, pa tudi v premajhni zainteresiranosti članov šolskih odborov in preveliki družbeni zaposlenosti posameznikov. Naloga društev bo, da v tem vprašanju borbeno in demokratično posežejo vmes, da se ne zadovolje z običajnimi roditeljskimi sestanki, ki so samo en način delovanja šolskih odborov.

Vloga, pomembnost in odgovornost društev prosvetnih delavcev rastejo, a mi se tega mnogokrat niti ne zavedamo in se v društvih ne

na čelu. To ljudstvo je prestalo že nešteto težkih preizkušenj in ni odnehalo. Kadar je spregovorilo, je mislilo resno in ni nikoli hinavčilo, najsi je šlo za vzhod ali zapad ali za boj proti fašizmu. Zato naj vzamejo zapadni zavezniki besede našega enotnega ljudstva resno v pretes, dokler ni prepozno.

NAČELA ZDRUŽENI UČITELJEV JUGOSLAVIJE GLEDE SOUPRAVLJANJA V ŠOLSTVU IN VZGOJI

Predsedništvo Centralnega odbora Zdrženja profesorjev in predmetnih učiteljev Jugoslavije in Predsedništvo Zdrženja učiteljev Jugoslavije

POZIVATA

republiške, okrajne, mestne in krajevne organizacije prosvetnih delavcev in tudi vse prosvetne delavce, da z vsemi silami uresničijo naloge in cilje Socialistične Zveze delovnega ljudstva. Posebno naj izboljšajo svoje delo na prosvetnem in političnem področju s podvojenim delom v predvolilnem gibanju za volitve ljudskih poslancev v Ljudsko skupščino FLRJ in Ljudsko skupščino LR Slovenije. Pri tem delu naj naši člani seznanjajo javnost in vse delovno ljudstvo z dosedanjimi uspehi v razvoju šolstva in družbenega upravljanja, naj seznanjajo javnost s problemi našega šolstva in naj nakažejo naloge njenega bodočega razvoja.

V nižjih upravnih enotah se soupravljanje v šolstvu bolj počasi razvija. Ze letos februarja so imela združenja prosvetnih delavcev Jugoslavije v Beogradu plenarni sestanki, na katerem so pripravili svojemu članstvu, naj se bolj zavzame za to, da se bodo zaradi izboljšanja stanja v šolstvu začela načela o samoupravljanju temeljiteje izvajati. Vendar tudi po plenumu ni bilo glede soupravljanja v nižjih enotah posebnih uspehov.

Da bi preučili današnji položaj glede družbenega upravljanja na šolskem in vzgojnem področju, sta centralna odbora Zdrženja profesorjev in predmetnih učiteljev ter Zdrženja učiteljev Jugoslavije imela dne 2. in 3. oktobra skupni sestanek, na katerem so pretrgali plenarne zaključke o poglobitvi družbenega upravljanja ter ugotovljali, kakšne so ovire, ki se javljajo v različnih republikah v zvezi z doslej še nezadovoljivimi uspehi.

Družbeno upravljanje v šolstvu mora prevzeti drugačne oblike kakor jih pozna samoupravljanje v proizvodnji. Dočim je samoupravljanje v gospodarstvu neposredno delavskim svetom, torej neposrednim proizvajalcem, je šola tako važno področje v našem javnem življenju, da skrbi za upravljanje s šolstvom ne morejo nositi niti posamezniki niti ne sami kolektivni prosvetnih delavcev. Skrb za vzgojo in šolstvo bo slej ko prej splošna ter so za razvoj šolstva zainteresirani razen prosvetnih delavcev tudi starši, družbene organizacije in mladina. Razumljivo pa je, da prosvetni delavci, ki neposredno delajo v šolah, najbolj globoko občutijo pogoje, ki zahtevajo v socialistični družbi na področju vzgoje in šolstva posebnih reform, in so zato tudi najbolj poklicani, da te probleme prikazujejo javnosti in da pri čisto strokovnih učnih in vzgoj-

nih nalogah v največji meri sodelujejo ne kot posamezniki, temveč kot važen družbeni kolektiv.

Cepprav so ta načela glede soupravljanja v šolstvu bistveno jasna tako prosvetnim delavcem kakor javnosti, je vendar v praksi prišlo tu in tam tudi do večjih trenj in do neenotnih postopkov pri praktični izvedbi teh načel v okrajih, občinah in na šolah.

Organizacije prosvetnih delavcev so pri svojem delu v zadnjih letih dobro uspevale glede strokovnega izpopolnjevanja in so zato prosvetni delavci predvsem napredovali pri šolskem delu, kar dokazujejo mnogi uspehi strokovni tečajji ter učni uspehi. V prirejanju takih tečajev prednjačita Ljudski republiki Hrvatska in Slovenija. Nasprotno pa je izvenšolsko delo v ideološkem in družbenem smislu — izjemo udeležbe prosvetnih delavcev Hrvatske — nekoliko nazadovalo in se zato kulturno-prosvetno delo prosvetnih delavcev samih in tudi ostalega prebivalstva ni dovolj uspešno razvijalo, ker se ni našlo pravih delovnih oblik. Zato ima tako pomankanje ideološkega dela lahko globoke posledice tudi za organizacijski in materialni razvoj današnjega šolstva.

Dočim so oblike družbenega upravljanja na šolskem področju v njegovih najvišjih organih, v republiških svetih za prosveto in kulturo, zadovoljivo razvite v smislu naših novih ustavnih načel, ker v njih pri vseh načelih in drugih važnih vprašanjih že kolektivno odločajo člani svetov za prosveto in kulturo, prevladujejo še pri mnogih okrajnih svetih za prosveto stare in toge delovne oblike. Na mnogih okrajnih svetih za prosveto se namreč še večkrat zgodi, da pri važnih vsebinskih, organizacijskih, personalnih ali finančnih vprašanjih odločajo tako v svetih za prosveto kot

tudi v drugih upravnih organih le posamezniki brez posvetovanja s široko javnostjo ali s prizadetiimi prosvetnimi delavci. Člane okrajnih svetov za prosveto postavljajo ali izbirajo še marsikje ljudski odbori, dočim zahtevajo organizacije prosvetnih delavcev skladno z načeli socialistične demokracije, da morajo tudi člane okrajnih svetov izvoliti njihove lastne organizacije s tajnim glasovanjem ter jih tako izvoljene predložiti okrajnim skupščinam ljudskih odborov v potrditev. Če okrajne skupščine menijo, da delegirani člani ne ustrezajo, naj zavrnejo njihovo potrditev, kar pa naj organizacijam prosvetnih delavcev utemelje. Če namreč organizacije prosvetnih delavcev ne bodo imele možnosti voliti za člane svetov tistih, ki jim najbolj zaupajo, se bo še vedno dogajalo, da bodo posamezni načelniki svetov ali pa tudi kakšni drugi upravni organi sami vodili šolsko politiko, odredili gnotne potrebe za šole, prestavljali učitelje in po svoje krojili zakonitost.

Materialna podlaga našega šolstva ne narašča vzporedno s porastom števila otrok in s potrebami, ki jih zahtevajo moderni pedagoški principi. Prav v največjih centrih, v Zagrebu in Beogradu, imajo danes mnoge osnovne, strokovne in srednje šole celo po tri ali štiri turnuse pouka. Poslopja in šolske sobe so ponekod še vedno zanemarjene, učila pa izredno primitivna. Jasno je, da pri taki organizaciji šole ne morejo doseči primernih vzgojnih in učnih uspehov in zato pri takem stanju prosvetni delavci ne morejo sami nositi odgovornosti za svoje delo. Število otrok po posameznih razredih se je glede na prve povojne prilike sicer nekoliko znižalo, vendar pa je še mnogo požeželskih šol, ki imajo po svojih oddelkih tudi nad sto otrok. Naši pedagogi doslej še niti teoretično niso rešili vprašanja, kolikšno naj bo število otrok v enem oddelku, ali kolikšno naj bo število otrok, kjer se v istem učnem prostoru poučuje program dveh, treh ali štirih razredov. Dočim v gospodarsko naprednejših državah prevladuje načelo, da sme imeti šolski razred od petindvajset do trideset otrok, je pri nas povprečje znatno višje, saj znaša v LR Sloveniji trideset otrok, v nekaterih drugih republikah pa še vedno blizu šestdeset. Če tega osnovnega problema, ki je iz-

redno važen za dober šolski in vzgojni uspeh, široka javnost ne bo poznala, se učni in vzgojni uspehi ne morejo znatno izboljšati, saj po sili razmer učitelji nujno zapadajo v verbalizem. Na drugi strani se pa dogaja, da razni kolektivi, občine in okrajji, pa tudi republike, dajejo iz svojih proračunov za razne manj potrebne zadeve na razpolago visoka denarna sredstva, šolske prostore in šolske stavbe, da ne govorimo o učilih in knjigah, pa puščajo v nemar.

Seja predsedstva združenj učiteljev in profesorjev Jugoslavije je pokazala, da je treba težišče dela na prosvetnem področju bolj dosledno usmeriti v uresničenje soupravljanja v šolstvu in na izboljšanje materialne podlage našega šolstva. Zanimivo je, da so v tem doslej gospodarsko zaostale republike Crna gora, Makedonija, Bosna in Hercegovina razmeroma največ dosegle. Makedonija je po osvoboditvi zgradila že več sto novih šol, v mnogih krajih Bosne zidajo tudi tovarne in gospodarska podjetja na lastne stroške nova moderna šolska poslopja z dobro opremljenimi učiteljskimi stanovanji, ker cenijo izobrazbo in hočejo imeti v svojem kraju dobre šole in dobre učitelje. V Crni gori so v okrajne svete za prosveto sprejeli vse člane, ki so jih društva prosvetnih delavcev tajno izvolila in nato delegirala kot člane v svete za prosveto. Premestitve prosvetnih delavcev predlagajo okrajnim ali republiškimi svetom za prosveto že skoraj povsod v Hrvatski, Crni gori, delno pa tudi v Sloveniji in Srbiji organizacije prosvetnih delavcev. V mnogih republikah, tako posebno v Bosni in Hercegovini ter delno v Srbiji, opremljajo mladim, na novo postavljenim učiteljem celo stanovanja. Prosvetnim delavcem, ki učijo v oddaljenih pokrajinah in na težkih mestih, dajejo posebne mesečne nagrade v Liki, Kordunu, na Kosmetu, v Istri in drugod (za slovenski del Istre to ne velja). Zaradi tega so v republiki Hrvatski z razpisom učnih mest letos dosegli to, da so vse njihove šole v odročnih pokrajinah zasedene.

Oblike soupravljanja v šolstvu in vzgoji so najbolj razvite v Hrvatski, kjer vsa vprašanja na prosvetnem področju tako na okrajih kakor v občinah že kolektivno rešujejo. Borba za demokratična načela je razgibala vso javnost, ki se je pričela izredno zanimati za šolstvo. Boj za uveljavljanje ustavnih načel je tam že tako napredoval, da je bilo mnogo primerov, ko so organi-

zacije prosvetnih delavcev v zvezi z drugimi družbenimi organizacijami odpoklicale načelnika sveta za prosveto ali pa kakšnega drugega upravnega organa ter razrešile člane sveta, direktorje šol, upravitelje zaradi samovoljnega dela.

Nasprotno pa je stanje glede soupravljanja v šolstvu v Srbiji še slabo razvito in ima najslabši zgled v samem Beogradu. Tam premestitve prosvetnih delavcev izvaja aparat MLO brez soglasja članov sveta za prosveto in brez društev prosvetnih delavcev. V Svetu za prosveto so bili člani Sveta večinoma določeni, ne pa voljeni po družbenih načelih. Zato pa Svet slabo skrbi za materialno rast beograjskih šol, upravni aparat MLO pa je pripravil načrt statuta za delo beograjskega Sveta za prosveto po predlogih tajnika Izvršnega sveta in brez posvetovanja z organizacijami prosvetnih delavcev. Člani predsedstva so gradili delo beograjskega Mestnega ljudskega odbora, delo članov Sveta za prosveto in neborbenost mestnih organizacij še posebej zato, ker prav ta zgled lahko zelo nepovoljno vpliva na vse ostale predele naših republik.

V Sloveniji je stanje glede soupravljanja v šolstvu različno. V mnogih okrajih se sicer uspešno razvija, čeprav je opaziti, da so mnogi člani prosvetnih svetov močno nesamostojni, kadar bi morali po svoji vesti zagovarjati drugačne rešitve kot pa jo ima v mislih ta ali oni upravni organ. Delo glede učnih knjig, učnih načrtov in primernih učil se prepočasi in večkrat nepravilno rešuje. Cepprav so materialni izdatki okrajov za šolstvo prilično visoki, smo na tem področju v Sloveniji močno zaostali ter smo med zadnjimi glede obnove in zidave šol ter šolskih prostorov. Prosvetni delavci Slovenije so v tem oziru pri občinah, na okrajih in v javnosti odločno premalo naredili, saj niso stalno preprečevali naše javnosti o nujnosti sodobne opreme šol in šolskih prostorov.

Seja predsedstva je končno obravnavala uredbo o zvanjih in plačah v prosvetno znanstveni stroki. Udeleženci so bili soglasni, da je glede na sodobno vlogo in značaj prosvetnih delavcev treba sprejeti novo uredbo o prosvetno znanstveni stroki, ki ne bo imela uradniškega značaja. Tako uredbo bosta pripravila Centralna odbora učiteljev in profesorjev in jo poslala v razpravo vsem svojim organizacijam. Da bi pa vsaj nekoliko omilili nepravilno razvrstitev prosvetnih delavcev v plačilne razrede, so predlagali takojšnje ustrezne spremembe. Ravno tako so dobili člani tajništva obeh odborov nalogo, da se energično zavzamejo za takojšnjo pravičnejšo rešitev pokojniških predb prosvetnih delavcev.

PO SKUPNEM PLENUMU NA LOČENO ZBOROVANJE

Na ločenem zasedanju Zdrženja profesorjev so delegati razpravljali o sodelovanju društev v sveti za prosveto in kulturo, pri čemer se je moglo zaznati, da je položaj v posameznih okrajih zelo različen in da večina društev nima delegiranih zastopnikov, temveč sodelujejo le na določenih sejah n. pr. ob razpravi o premestitvah, nagradah, napredovanju, niso torej neposredno v svetih. Nekatera društva so dosegla, da se bo v bodoče upoštevalo predloge glede njihovih zastopnikov. Društva se bodo morala bolj uveljaviti v svoji funkciji, da bodo dosegla sodelovanje v upravljanju.

Delegati so dali tudi pripombe k razpravi o novem plačilnem sistemu in se zavzemajo za predlog, da bi ne bili vezani na zakon o državnih uslužbenih. Ponovno so vsi zahtevali ukinitve člena 19 in pospešeno rešitev pritožb nepravilno upokojenih prosvetnih delavcev.

V razpravi o honorarjih, izplačevanju potnih stroškov za ekskurzije in podobno se je izkazalo, da okrajji različno postopajo in da je potrebno, da vodstva šol pravilno predvidevajo take izdatke v proračunih.

Vprašanje inspekcij srednjih šol, zaposlitev kadra, ocenjevanje prosvetnih delavcev se prav tako različno rešuje, zato so delegati osvojili predloge, naj Svet za prosveto in kulturo LRS izdela začasni pravilnik za srednje šole, ki bo nadomestil zakon o srednjih šolah, dokler le-ta ne bo sprejet.

V društvih je marsikje zastalo delo strokovnih aktivov, posebno tam, kjer je to delo zvezano s stroški; plenum je zato odobril finančno pomoč po 10.000.— din društvom: Gorica, Tolmin in Postojna.

Razpravljali smo tudi o organizacijskih spremembah v nekaterih društvih in predlagali, da se pridružijo društva profesorjev Sežana in Črnomelj okrajnemu učiteljskemu društvu, Ilirska Bistrica pa Postojni, kar morajo seveda preučiti in odobriti še občni zbori.

Ker tov. Gabrovšek Ludvik po prevzemu nove službene dolžnosti ne more več biti zastopnik združenja v Svetu za prosveto in kulturo, je na njegovo mesto plenum izvolil tov. Ravbarja, predsednika Zdrž. profesorjev.

PROSTODUŠNO SMO SE POGOVORILI

(Nadaljevanje s 1. strani)

politiki šla že daleč preko zakona o ljudskih odborih, ki je v vprašanju svetov že zastarel in nič več v skladu z izpremembami v ustavnem zakonu.

Kardelj je v svojem govoru na plenarni seji SZDL dne 18. IX. t. l. dejal:

»Tretja važna naloga bo, da začnemo sistematično razvijati razne oblike družbenega samoupravljanja na področju prosvete, zdravstva, socialne zaštite itd. Na tem področju smo v posebno velikem zaostanku, kar se že negativno odraža v vsakodnevnih praksi. Tu imamo tudi pojave dezorientacije, pomankanje zavestne socialistične akcije, pojave tujih vplivov itd. Marx je n. pr. ob svojem času govoril, da bo na področju prosvete postala državna intervencija najprej nepotrebna. Naša praksa pa kaže prav nasprotno, da imamo tu bolj kakor kjer koli direktno ali posredno neke birokratske okove, ki so se ustvarili po naši »zaslugi«, v vrhovih prosvetnih in kulturnih institucij in ki zahtevajo sedaj »avtonomijo«. Ne za prosvetno dejavnost, ampak za sebe osebo, za svojo nedemokratsko oblast v prosvetnih in kulturnih ustanovah.

V zvezi z junijskim pismom CK ZKJ, ki je bilo sicer naslovljeno v prvi vrsti komunistom, se moramo tudi prosvetni delavci zamisliti nad ugotovitvami. Komunisti odgovorjajo za nadaljnji razvoj socializma a vzporedno z njimi vsi prosvetni delavci kot eden najmočnejših subjektivnih faktorjev, saj je v njihovi vrstni vzgoji mladine in v precejšnji meri tudi vzgoja in izobraževanje množic. Socialistična demokracija nam pri tem ne more biti fraza, temveč nujen temelj, brez katerega si danes ni mogoče predočiti naše delo v šoli in izven nje. Ideološki nivo se je takoj po osvoboditvi razveselljivo dvignil, študiralo se je marsikaj in tudi dovolj temeljito, danes pa ne moremo mimo dejstva, da je skrb za ideološko izpopolnjevanje manjša in da se mnogokrat naš študij — tudi individualni — bolj posveča strokovni kakor splošno politični in idejni razgledanosti. Zlasti med vodilnimi kadri se na žalost mnogokje pojavljajo praktičizem, brezdušna služba črki in nagnjenje do birokratske okorelosti. Ti pojavi niso redki tudi v osnovni celici našega delovanja — v šoli — in to v mestu kot v oddaljeni vasi. Naši odnosi do kritike so nerazčiščeni. Kritizira se mnogo, zlasti navzgor in privatno, samokritika je pa redkejša in je nismo

kaj prida navajeni. Toda ta naša kritika je običajno precej nenačelna, subjektivistična, malokrat konstruktivna s socialističnimi pozicijami. V njej so elementi prave, socialistične kritike, a jih premalo upoštevamo, ker nas mnogokrat težave vsakdanjega življenja zaženejo v subjektivistične ekstreme, da ne rečemo s političnimi argumenti.

Ker je glavno vprašanje današnjega dne borba za družbeno upravljanje v šolstvu, se moramo še vprašati, kakšen faktor predstavljajo naše organizacije na terenu. Ugotoviti moramo, da so naša društva večinoma šibka, vse premalo iniciativna in z vse premajhno avtoriteto. Namesto, da bi se stalno krepila, so mnoga nazadovala — dočim v sosednji Hrvatski društva celo prevzemajo vso odgovornost za vodstvo prosvetne politike v okraju. Težko je s tako šibkimi društvi iti v boj za družbeno upravljanje. Poglobiti bo treba delo društev, aktivizirati ljudi — da se ne bo zdelo, kakor da se v naših društvih borimo samo za materialne interese — čeprav se bomo tudi zanje — ker ti niso in tudi nikoli niso bili glavna vsebina dela naših organizacij.

Zadnje čase opažamo mnogo nezaupanje pri prosvetnih delavcih in neko nezaupljivost do prosvetnih delavcev in njihovega dela. Zaradi nedejavnosti nekaterih društevni odborov se mnogim zdi, da tudi člani kot posamezniki ne delajo. Ta vtis je varljiv. V šoli delajo zadosti, tudi izobražujejo se stalno in zunaj šole so v ljudskoprosvetnem delu — vključ vsemu — odločujoči faktor. Zato lahko mirno sprejemamo javno kritiko. Smo pa proti temu, da se naša vprašanja tretirajo samo pavšalno in da se slabosti generalizirajo. Vsako enostransko obravnavanje je škodljivo, ker slabo obvešča javnost.

Očitek, da bi prosvetni delavci ne mogli upravljati šolstva, je izraz nezaupanja. To je aprioristična sodba, ki ne upošteva izrednih sprememb v ideološki preusmeritvi naših prosvetnih delavcev po l. 1941 oziroma po letu 1945. (Sicer pa ne gre za samoupravljanje — ta beseda tu ni povsem na mestu — ampak za družbeno upravljanje v šolstvu, saj si prosvetni delavci nikakor ne laste kakšnega monopola.) Ta očitek je nevaren, ker jemlje prosvetnim delavcem v javnosti ugled in ker posredno zmanjšuje pri njih zaupanje v lastne sile, slabi borbenost in navaja ljudi v letargijo in izolacijo. Nezaupanje do prosvetnih delavcev se je pri nas zlasti poka-

zalo po tako imenovani boštanjski zadevi. Boštanjska zadeva sama je žalosten pojav, ki se pa v javnosti ni pravilno obravnavala. Izrečeno je bilo mnogo neobjektivnih pa tudi napačnih trditve. Čudno pri vsem tem je tudi to, da smo morali predsedniki združenj zavzeti načelno stališče glede telesne kazni, kar je bilo zares odveč, saj se stališče ni menjalo in bi moralo biti znano prav vsem. Slabosti so bile seveda tudi na naši strani: nekateri niso imeli jasnih pojmov in so v samobrambi hoteli izključevati v obravnavanju šolskih in vzgojnih vprašanj javno mnenje, pravico družbe do reševanja šolskih vprašanj. Občutljivost prosvetnih delavcev je znana, zlasti še tistih, ki ne delajo najbolje ne v šoli ne zunaj nje, pa se ob vsakem individualnem primeru že čutijo prizadete in se kar vsi vprek branijo. To je velika naša slabost, ker ni res, da za šolo odgovarja samo učitelj, vsa družba je odgovorna in mora prevzemati svoj del odgovornosti. Krivda društev je pa bila v tem, da smo prepozno reagirali, da smo bili, kot je to že običajno — defenzivni. Molč vsekar ni nobena obramba.

Je pa imelo razpravljanje okoli boštanjske zadeve tudi svojo pozitivno stran: nekatera vprašanja so se razčistila, kar je važno za tiste, ki si o njih še niso bili na čistem. Verjetno je bil pozitiven učinek tudi pri starih, ki uporabljajo telesno kazeno. Tudi tisk je odtlej bolj pozoren pri posplošitvah.

Izraz omejenega nezaupanja do prosvetnih delavcev je deloma tudi članek tov. Zige Kimovca v Ljudski pravici Borbi z dne 14. junija 1953, ki je bil napisan pač pod vtisom boštanjske zadeve. V glavnem je kritika prosvetnih delavcev-komunistov upravičena, ne moremo se pa strinjati s splošno trditvijo, da »komunisti po šolah, v sindikalnih vodstvih... v diskusiji o osnovnih vprašanjih... ne vodijo boja z ostanki stare miselnosti in z vplivi tujih ideologij... marveč prav komunisti postavljajo v bistvu malomeščanska stališča ter jih predlagajo za revolucionarna v odnosu do predstavniških organov oblasti in političnih organizacij.

Nezaupljivost je tov. Zigi narekovala tudi tale stavek: »Zato se z ozirom na dosedanje izkušnje slabega dela komunistov ne moremo strinjati s stališčem, ki predlaga Centralni upravi Zdrženja učiteljev in Zdrženja profesorjev, da bi se ljudski organi in republiški izvršni svet odrekli pravici, odkloniti poudene predlagane predstavnike družbenih organizacij v Svetih za prosveto in kulturo.

Nimamo nič proti temu ako bi OLO odklonil kakšnega predlaganega predstavnika, ki bi bil slab, toda naša društva in združenja ne smejo predlagati slabih ljudi. Ne bilo bi pa nikakor prav, ako bi OLO odklonil našega zastopnika, brez navedbe razloga, morda celo iz razloga osebnega značaja.

Nadaljnji potek plenuma

Referat Henrika Zdešarja o materialni podlagi naših šol in prosvetnih delavcev in referat Danila Sbrizaja o usmerjanju v poklice ter Vojka Jagodiča o problemih defektne mladine, kakor tudi debato, bomo prinesli v prihodnji številki.

Okrog reforme splešna - izobraževalnega šolstva

Pošiljamo v pravno 4. in 4. strani Prosvednega delavca, ki jih priobčujemo zaradi aktualnosti pred reformo splošno-izobraževalnega šolstva.

Uredništvo

Da v našem šolskem sistemu nekaj ni v redu, imamo več znamenj. Prvo so nenormalno slabi učni uspehi in veliko število ponavljalcev. Pretežni del teh ponavljalcev sprejemajo vaješke šole, ki se pritožujejo nad slabo podlago teh učencev, zato se zadnje čase zavarujejo pred njimi s posebnimi sprejemnimi izpiti. Taka selekcija se vrši tudi pred vstopom v višjo gimnazijo, v srednje strokovne šole in celo na univerzi.

Novi učni načrti

Poklicni vzgojitelji so že odkrili glavne krivice teh nezdružljivih razmer: to so sedanji s snovjo prenatrpani učni načrti. Toda to še ni vse. Znanje, ki ga prinaša mladina iz raznih šol, je preveč teoretično in premalo uporabno za življenje. Oba ta problema rešuje posebna republiška komisija, ki sestavlja nove učne načrte. Pri tem delu smo pri nas trčili ob vprašanje šolskega sistema samega. Nedavno imenovana komisija v zveznem merilu kaže, da se ta problem pojavlja tudi v ostalih republikah, zato ga je treba rešiti za vso državo.

Ljubljanska Borba z dne 25. julija je objavila članek pod naslovom »82 učbenikov za novo šolsko leto«, v katerem najdemo tudi tale odstavek: »Vse šolske knjige (82 učbenikov) so tiskane v nakladi potrebne količine šolskega leta, ker so v predelavi vsi učni načrti od osnovne šole do višje gimnazije. Ti bodo gotovo prinesli mnogo izprememb in bo v bodoče potrebno po njih urejati učbenike.«

Reforma se je pri nas torej že začela. Da bodo morali novi učni načrti temeljiti na ustaljenem šolskem sistemu, je razumljivo. Kaj nas je torej privedlo do težnje po spremembi šolskega sistema? Obvezno osemletno šolanje? To smo imeli že v predprilski Jugoslaviji. Takrat smo imeli poleg gimnazij še meščanske šole, štirirazredne osnovne in višje osnovne šole ali osemrazrednice, čeprav so bile te zelo redke.

Razvoj sedanjega šolskega sistema

Po osvoboditvi smo ta šolski sistem poenostavili. Iz meščanskih šol so nastale nižje gimnazije, iz višjih osnovnih šol pa sedemletke, ki so se že po enem letu spremenile v nižje gimnazije, koder so bili zanje ugodni pogoji. Ostale višje organizirane osnovne šole pošiljajo svoje učence od četrtega razreda dalje v bližnje gimnazije, oddaljene pa so organizirane v dvo-, tri- do osemredne osnovne šole. Nižji ali višji organizem teh šol se ravnja po številu učencev svojega šolskega okoliša.

Naše socialistično obvezno osemletno šolanje hoče doseči, da vsi otroci brez razlike dosežejo višjo zaokroženo splošno izobrazbo. Zato je nižja gimnazija, če je učenec glede na razdaljo od doma dosegljiv, obvezna šola. Kakor že uvodoma omenjeno, tega smotra veliko število učencev ne doseže, ker ne dovrši vseh štirih razredov nižje gimnazije. Tega problema ne moremo rešiti niti s petim razredom osnovne šole niti s trirazredno nižjo gimnazijo (5 in 3 je 8 let), kar smo že preizkusili in uvideli, da je trirazredna nižja gimnazija z isto snovjo učence preveč obremenjevala.

Slabosti današnje šole

Današnji nižji in višji gimnaziji očitajo, da je preveč teoretična, da preslabo pripravlja učence za strokovne šole in praktične poklice, da je preveč znanstvena in premalo praktična, da je zgolj pripravnica za višjo gimnazijo, skratka: mnogo teorije pa malo znanja. Na univerzi pravijo temu nerazgledanost, neorientiranost v pridobljenem znanju in preslabo priprava za znanstveni študij. Zato se pojavljajo predlogi, naj bi poleg nižjih gimnazij ustanovili še poseben tip osemletne šole, tako imenovane osemletke. Ta šolski tip naj bi zasledoval cilje praktičnega pouka.

Pomeni bivših meščanskih šol

Po imenu in cilju teh šol, ki bi ustvarjale malo buržoazijo v današnji socialistični družbi, take šole ne ustrezajo več. Če pa natančneje pogledamo ustroj bivših meščanskih šol, njihov predmetnik, praktično podajanje znanja v vseh predmetih, potem lahko rečemo, da bi tako učno tehniko lahko koristno presadili bodisi na nižjo gimnazijo ali na osemletko. Ne le v učni tehniki (metodi), marveč v sami sestavi predmetnika, se je meščanska šola v marsičem ločila od gimnazije. Pri matematiki je poleg praktičnega računstva podajala še enostavno književnost in geometrijsko risanje s posebnim oziranjem na obrti, gojila je lepoto z različno pisalno tehniko, ženska in moška ročna dela, poleg petja je stremela še po instrumentalni glasbi in marsikatera je imela svoj mladinski orkester. Da ne bi zaostajala

za gimnazijo, je poleg slovenščine in srbohrvaščine gojila še dva tuja jezika: nemščino in francoščino (enega neobvezno). Med neobveznimi predmeti sta bila poleg drugega tujeje jezika še strojepisje in stenografija. Posebnost meščanske šole je bila v smotru: praktična uporaba znanja v življenju. V tekmi med gimnazijo in višjo osnovno šolo si je v dvajsetih letih priborila številčno prvenstvo. V šol. letu 1928/29 je bilo v Sloveniji 36, v Hrvatski in Slavoniji 43, Dalmaciji 28, Bosni in Hercegovini 27, v Srbiji 8, v Vojvodini 26, skupaj 168 meščanskih šol s 757 oddelki in 20.171 učenci.

Ce trdim, da si je svoje mesto v takratnem šolskem sistemu »priborila«, je treba omeniti, da je izbirala in vzgajala tudi primeren učiteljski kader. Izobraževal se je sploščka na dunajskem pedagogiju, pozneje deloma privatno, deloma pa na posebnih višjih pedagoških šolah. Organizatorji meščanske šole so bili odlični šolniki, med njimi dr. Leopold Poljanec, Beno Serajnik, Josip Brinar, dr. Tomaž Romih, Maks Hočvar, Alojzij Novak, Dragotin Humek in mnogi drugi.

Meščanska šola je zasledovala tudi različne učne smeri glede na gospodarske potrebe v svojem okolju (kmetijsko, obrtno-trgovsko, gospodinjstvo). V dobi pedagoško-metodične evolucije, ko je tudi v Sloveniji prodrla iz tujine prinesena delovna šola, jo je meščanska šola dosledno in pravilno izvajala, dočim se je na osnovnih šolah izrodila v »igračkanje«, kakor so jo resni pedagogi nazivali.

Toda čemu toliko besed o meščanski šoli, ki spada v preteklost? Morda ne zato, da bi jo zopet uvedli? Nikakor. Po svojem za takratne razmere odličnem ustroju, po svojih priznanih šolnikih, po razširjeni splošni izobrazbi med Slovenci, spada v zgodovino slovenske pedagogike. Njene takratne pridobitve pa bi lahko izkoristili še danes.

Smoter socialistične šole

Klic po prijetnem doživljanju pouka, po njegovi praktični uporabnosti v življenju, po prilagoditvi učenčevi zmogljivosti in po usposabljanju našega delovnega človeka za samoupravljanje podjetij in ustanov, po prevzgoji ljudskih množic v socialistično družbo nove Jugoslavije nas sili, da svoje šolstvo uredimo tako, da bo vilo v mladino več veselja in zanimanja za učenje, hkrati pa jo napravilo sposobno, da bo kot dorasla prevzela neprecenljive pridobitve narodnoosvobodilne borbe.

Okrog česa se torej vrta vprašanje novega šolskega sistema? Okrog učnih načrtov samih ali celo okrog ustanavljanja novih šolskih tipov? Novi učni načrti so nam brez dvoma potrebni. Glede novega šolskega tipa predlagane osemletke poleg sedanjih nižjih gimnazij so mnenja deljena. Cemu ustvarjati nov tip osemletne šole, če imamo že dobro razpredeno mrežo nižjih gimnazij? Ali ni bolje preusmeriti kar te?

Brez dvoma bodo novi učni načrti že sami marsikaj spremenili in izboljšali. Toda pravega, sodobnega, po napredku stremčega duha učni načrti sami še ne bodo prinesli. Kajti k temu je potreben še preusmerjen učni kader. Da bi sedanji k taki preusmeritvi naklonjen in da prav iz njega izvirajo tendence po preusmeritvi šolskega sistema, se ne da oporekati. Vendar je za tako preusmeritev potreben še poseben idealizem, temeljit študij in mnogo priprav.

Nov učiteljski pokret

Spomnimo se samo na predvojni učiteljski pokret, ki je poleg metodične preusmeritve pouka proučeval socialen položaj šolskega otroka, ki je bil takrat slabo hranjen, izkoriščen pri kmetiskem delu, po mestih pa zapuščen in zanemarjen, zamujal pouk in v šoli zaradi tega ni mogel napredovati. Pokret je zbiral statistike, prirejal ankete in pedagoške razprave z ostro tendenco za izboljšanjem materialnega položaja otrok, ki je temelj vsega napredka v šoli.

Ce hočemo svoje šolstvo preusmeriti, da bo ustrezalo zgoraj opisane mu smotru nove šole, je potreben nov pokret, pokret, ki bo stremel za uresničenjem novih učnih načrtov. Taki pokreti se ne dajo predpisati z uredbami marveč nastajajo iz samoiniciative posameznikov in ožjih učiteljskih kolektivov. Ker se tega ne da ustvariti čez noč niti z najboljšimi učnimi načrti, je časno morda res potreben nov tip osemletke, ki bi pokazal pot do ustvaritve take šole, ki jo danes iščemo in potrebujemo.

Vzorne šole

Za tako preusmeritev pouka bi bila potrebna ustanovitev nekaj vzornih šol — osemletk, da bi v njih preizkusili in utrdili novo smer pouka. Taka vzorna šola bi si morala svojo vrednost šele priboriti, da bo lahko postala usmerjevalka v pokretu iz starega na nov sistem. Nastala bi lahko samo tam, kjer so gimnazije že prenatrpane z učenci, da bi jih z odvzemom teh ne ogrožala.

Lahko bi se zgodilo, da bi s cepitvijo učencev na dva zavoda niti ena niti druga ne imela zadostnega števila učencev, kar bi zopet oviralo normalen napredek obeh tipov. Ustanovitev take vzorne šole bi se morala izvršiti na prostovoljni podlagi i za učitelje i za učence. Na njih bi preizkusili in utrdili nov sistem šole, ki bi ustrezal zahtevam našega gospodarstva in socialistične družbe.

O vseh zahtevah nove šole smo si sedaj na jasnem. Treba je samo še najti primerno ime novega šolskega tipa. Često rabljeno ime »osemletka« preveč spominja na nekdanjo sedemletko in ni privlačno niti pri nas niti drugod. Novo ime mora biti privlačno za mladino in za starše, ki so zelo občutljivi, če otrok ne hodi v tradicionalno gimnazijo. S tem pa nikakor ne smemo zapostavljati gimnazije, ki prav tako vrši svojo kulturno nalogo kakor ostale šole. Po svojem namenu bi ji najbolj ustrezalo ime »nižja gospodarska šola«. Ker pa naš preprosti človek hlataraje po tujih imenih, ji lahko damo ime *Nižja ekonomska šola*, ki s srednjo ekonomsko šolo ne bo imela nikake zveze niti po učnem načrtu niti kot pripravnica zanjo. Nič ne de, če večina prosvetnih delavcev in ostale javnosti ime vzorne šole ni pogodu, saj imajo možnost, da izberejo primernejše, smoter novega šolskega tipa pa ostane nespremenjen. Vsekakor pa mora imeti šola vse tiste prednosti glede sprejema njenih absolventov v višje šole, kakor jih ima nižja gimnazija. Glede učenja tujeje jezika, ki je baje vzrok slabih učnih uspehov na gimnaziji, predlagam neobveznost tega predmeta. Tako odpade sleherna ovira za dosego popolnega smotra obvezne osemletne šole. S prostovoljnimi učenjem tujeje jezika je pa učenec dana možnost študija na višji gimnaziji ali na kateri koli srednji strokovni šoli.

Ustroj poskusne vzorne šole

Bistveni del vsake šole je njen predmetnik. Da bo pričujoča problematika bolj jasna, naj naveden še predmete za poskusno vzorno šolo: 1. družbena in moralna vzgoja, 2. slovenščina s poslovnim spisjem, 3. srbohrvaščina, 4. neobvezen tuj jezik, 5. zgodovina in zemljepis, 6. prirodopis in kemija, 7. fizika, 8. matematika z osnovami književnosti, 9. risanje, 10. glasba, 11. ljudska tehnika (moška in ženska ročna dela) z

MLADINSKA KNJIGA OB VSTOPU V NOVO ŠOLSKO LETO

Mladinska knjiga stopa s svojimi izdajami listov, knjižnic in knjig v novo šolsko leto. Izšla so prve številke Cicibana, Pionirja, Pionirskega lista, Mlada pota, Mladine in prva knjiga Bambi iz knjižnice Sinjega galeba. V prodaji so tudi že posamezne nove knjige: Hočvar: Taborne igre, Godec: Satori, Avgusta: Lovci jamskih medvedov, Twain: Kraljevič in berač, Gerlanc: Mladí rod Kočevske, Heinroth: Iz življenja ptičev, Smit: Kaj nam je popisal Jakec, Strle: Med proletarci, Robič: Makedonske pripovedke. Izšla bo še »Grlica« in v najkrajšem času prva knjižica knjižnice »Čebelica« za otroke prvih razredov osnovnih šol. »Čebelica« je nova knjižnica, ki naj našim abecedarjem vzbudi veselje do lepe knjige. Prospekt je bil itak dostavljen vsem šolam in prosimo, da mu posvetite svojo pozornost.

Delo, ki ga je doslej opravljala Mladinska knjiga je bilo uspešno le zaradi tega, ker so ravno prosvetni delavci, predvsem učitelji in profesorji, vršili več kot svojo dolžnost, ter so kot poverjeniki za mladinski tisk podprli z vsemi močmi delo založbe. Brez tega založba ne bi mogla izvršiti uspešno svojega dela in knjiga ne bi prišla med bralce. Saj sta ravno šola in otrok tista, ki posegata najgloblje med narod, ki moreta prinesiti našo knjigo v vsako hišo. To je tudi naš namen in naša naloga.

ŠTIRI — ALI PETLETNA EKONOMSKA SREDNJA ŠOLA

Združenje profesorjev strokovnih šol LR Srbije je izdelalo nov predlog učnega načrta za ekonomsko srednje šole. Organiziralo je »javno diskusijo«, ki je bila 4. in 5. septembra t. l. v Beogradu, udeležili so se je delegati vseh republiških združenj.

Posebnost novega predloga učnega načrta je večji poudarek na strokovnosti ekonomskih srednjih šol. Zato se število tedenskih učnih ur za komercialne predmete (za knjigovodstvo, gospodarsko računstvo, finančno matematiko, korespondenco) poveča od dosedanjih 19,6% na 23,4 odstotkov. Število ur za splošno strokovne predmete (za politično ekonomijo, blagostanstvo, gospodarsko tehniko, matematiko), se zmanjša od dosedanjih 28,1 odstotkov na 26,7 odstotkov. Za splošno izobraževalne predmete (za materin in

osnovnim naukom o socialističnem gospodarstvu.

S predmetnikom samim pa ustroj te šole ni določen. Ustvariti je treba še *delovne pogoje* take šole. Poleg prostovoljnosti v učnem procesu za učitelja in učenca, novega imena in predmetnika je treba rešiti najtežje vprašanje, vprašanje učiteljskega zbora. Kdo bo na taki šoli poučeval? Kdo se bo žrtvoval, da bo z metodičnimi razpravami med tovariši skušal doseči kar najboljše uspehe vzornega pouka? Ali bo mogoče dobiti za vsak predmet učitelja, ki bo prevzel nase odgovornost, da bo njegov pouk res vzoren? Razdelitev predmetov na posamezne učitelje se ne bo mogla ravnati po strogem principu predmetnih učiteljev, ko vsak poučuje načeloma le »svoj predmet«. Nastale bodo predmetne skupine po medsebojnem dogovoru med učitelji.

Število učencev v razredu bi bilo normalno, vzporednic pa toliko, kolikor jih zmore poučevati prostovoljni učiteljski kolektiv vzorne šole. Pouk bi moral biti samo dopolnilec, ker so popoldanske ure učiteljem neobhodno potrebne za temeljito pripravo na pouk. Vzorna šola bi bila v sklopu osnovne šole pod njenim upraviteljstvom, toda z lastnim pedagoškim vodstvom. Vse podrobnosti bi si urejal učiteljski zbor sam. Vzorna šola bi imela še to prednost: preizkušala bi, kakšni učbeniki bi bili najprimernejši, šolska reforma bi potekala brez pretresljajev, njeni uspehi bi se polagoma prenašali na ostale šole.

Posledice šolske reforme

Z vzorno poskusno šolo bi dosegli vsaj 90-odstotni smoter obveznega osemletnega šolanja. Vaješke in kmetijsko-gospodarske šole bi dobivale absolvente osmega razreda, njihov nivo bi se približal nivoju srednjih strokovnih šol, višja splošna izobrazba bi se razširila med široke plasti ljudskih množic. Vzdrževalni stroški vzornih šol bi bili malenkostni.

Nastane še vprašanje, zakaj v tem spisu nisem poveril vlogo poskusne vzorne šole kakšni nižji gimnaziji. To sem storil iz sledečih razlogov: 1. ker bi potem ne imeli dveh šolskih tipov, ki bi ju med seboj primerjali in proučevali, 2. da bi videli, kako se bo razvijala nižja gimnazija brez učencev, ki ne mislijo študirati dalje, 3. ker je pouk tujeje jezika na gimnaziji obvezen, 4. na gimnaziji poučujejo načeloma le profesorji in predmetni učitelji, 5. da ne bi tvegali poskusa na gimnaziji, ki pripravlja dijake za višji študij. J. K.

Doslej so bili stiki med poverjeniki in založbo precej rahli. Tega se dobro zavedamo in želimo, da se v bodoče okrepijo in povečajo. Pošljite nam nasvete, predloge in pripombe, da bodo naši listi in knjige lahko zadovoljili potrebam in zanimanju mladih bralcev, vzgojiteljem pa olajšali njihovo odgovorno delo. Še bolj pogosto bomo obiskovali šole ter naprosili poverjenike, da nam mesečno sporočajo na posebnih tiskovinah stanje naročnikov in njihove predloge. Nameravamo v krajih, kjer je to mogoče, prirediti razstave mladinskega tiska in literarne večere, ki jih bodo obiskali tudi naši pesniki in pisatelji, ter recitirali svoja dela. Prosimo, da tovariši poverjeniki proučijo naš predlog in nam sporočijo, kje bi bilo to mogoče. Radi bi take razstave in predavanja povezali z zborovanji prosvetnih delavcev. Morda bi bila na zborovanjih lahko kratka predavanja o mladinskem tisku, za kar bi mi preskrbeli predavatelja in nosili tudi vse stroške. Mladinska knjiga ima v zalogi še lepo število knjig iz prejšnjih let, s katerimi boste lahko izpopolnili svoje knjižnice. Izdali bomo katalog knjig, ki Vam bo izbiro omogočil.

Navajamo le na kratko kar se nam zdi primerno za večjo povezavo. Prosimo, pošljite nam tudi Vi svoje predloge in želje, ki jih bomo upoštevali, kolikor nam bo le mogoče. O vseh novih izdajah bomo pisali tudi v Prosvetnem delavcu.

Navajamo le na kratko kar se nam zdi primerno za večjo povezavo. Prosimo, pošljite nam tudi Vi svoje predloge in želje, ki jih bomo upoštevali, kolikor nam bo le mogoče. O vseh novih izdajah bomo pisali tudi v Prosvetnem delavcu.

Druga novost predlaganega učnega načrta je težnja po razbremenitvi dijaka, t. j. po zmanjšanju tedenskih učnih ur. Tretja njegova posebnost je v tem, da je izločil stenografijo in strojepisje iz učnega načrta. Tudi moralna vzgoja ni več poseben predmet, temveč je to delo prepuščeno razredniku oziroma razredničarki uri.

Čeprav je bila edina točka te »javne diskusije« razprava o predloženem učnem načrtu za LR Srbije, so vendar med diskusijo vidneje

izstopali naslednji problemi: štirialletna ekonomska srednja šola, stenografija in strojepisje na ekonomskih srednjih šolah, zmanjšanje števila tedenskih učnih ur, spajanje posameznih predmetov in prehod absolutnih ekonomskih srednjih šol na ekonomske fakultete.

Osnovna točka razpravljanja je bilo vprašanje, ali naj bodo ekonomske srednje šole 4 ali 5-letne. Predlog za uvedbo petletnega šolanja sta dala delegata iz Hrvatske in ga utemeljevala takole: Število predmetov na ekonomskih srednjih šolah je v primerjavi s prejšnjo trgovsko akademijo veliko večje in znaša sedaj 20. Po osvoboditvi smo namreč uvedli nove predmete (predvojaško, telesno in moralno vzgojo, ekonomiko FLR), nekatere druge predmete pa smo močno razširili (politično ekonomijo, gospodarsko tehniko). S tem smo dijake preobremenili; nemogoče je, da bi dijak dnevno po 6 ali celo po 7 ur skupaj uspešno sledil pouku. Zaradi tolikšnega števila predmetov je nujno, da je cela vrsta predmetov zastopana samo z dvema urama tedensko. Za tako pičlo odmerjeni čas so učni načrti preobširni; profesor se ne more poglobiti, ostati mora na površju in v naglici predelati učno snov. V petletnih ekonomskih srednjih šolah naj bi učna snov ostala ista, zato jo bo mogel profesor podajati poglobljeno. Več pozornosti bi mogli posvetiti tudi praksi: splošnoizobraževalne predmete naj bi poučevali samo v prvih štirih letnikih, v petem razredu pa naj bi bila specializacija, zato bi v tem letniku poučevali samo komercialne predmete. Petletno šolanje bi omogočilo ponovno uvedbo drugega tujeje jezika.

Ta predlog za podaljšanje šolanja na ekonomskih srednjih šolah na 5 let je podprl delegat iz Makedonije in redki delegati LR Srbije, delegata iz LR Bosne in Hercegovine nista dala izjave, delegat iz Slovenije pa je izjavil, da je v principu za 5-letno šolanje, vendar je potrebno to novost predhodno temeljito preštudirati.

Proti petletnemu šolanju na ekonomskih srednjih šolah je nastopila večina delegatov iz Srbije, delegata iz Vojvodine in zastopnik Črne gore. To svojo odklonilno stališče so utemeljevali takole: tako hitre, skoraj vsakoletne spremembe na šolah so škodljive, ker so nepremišljene. Delati eksperimente v šolah je sila nevarno in to se nam mašuje leta in leta in celo desetletja. Ker smo komaj prišli od triletnega na štiriletno šolanje, je potrebno počakati, da vidimo, kakšni bodo uspehi absolventov 4-letnih ekonomskih srednjih šol. Drugo: na naše šole so se doslej vpisovali nižjigimnazijci s tremi razredi gimnazije, sedaj pa prihajajo v naše šole dijaki s 4 gimnazijskimi razredi. Dalje: trdi materialni ozirni ne bi trenutno, pa tudi ne v bližnji bodočnosti dopuščali podaljšanje šolanja: država bi to težko zmogla in prav tako starši, posebno še, ker bi potem vse ostale srednje strokovne šole z isto pravico zahtevale petletno šolanje. Navajali so tudi druge države po svetu, ki so gospodarsko močnejše, pa nimajo petletnih šol podobnega tipa.

Po dolgotrajnem razpravljanju je bil sprejet sklep, da vprašanje petletnega šolanja na ekonomskih srednjih šolah posamezna republiška Zdrženja temeljito preštudirajo, nato bi Centralni odbor Zdrženja v Beogradu sklical medrepubliško konferenco v Sarajevu. Na tej medrepubliški konferenci bi dokončno sprejeli enoten učni načrt za vso državo, bilo za 4-letne, bilo za 5-letne ekonomske srednje šole. Vendar bi ta načrt bil le okvirjen in bi dopuščal, da pridejo posebnosti vsake ljudske republike do izraza tudi v učnem načrtu.

Glede pouka stenografije in strojepisja je bila večina delegatov za to, da se uvedeta v ekonomske srednje šole kot fakultativna predmeta.

Vsi delegati so bili mnenja, da je število predmetov (20) preveliko, zato je potrebno, da se nekateri priključijo sorodnim predmetom, in sicer ekonomika FLRJ politični ekonomiji, korespondenca gospodarski tehniki, finančna matematika matematiki.

Dolga je bila tudi diskusija o možnosti vpisa absolventov ekonomskih srednjih šol na ekonomske fakultete. V vseh ljudskih republikah (razen v Sloveniji) so pogoji za vpis prav trdi: zahteva se dveletna praksa in gimnazijska matura. V Sloveniji je bila dveletna praksa odpravljena že pred leti, v juliju 1953 pa je Svet za prosveto in kulturo LRS odpravil tudi drugi pogoj, t. j. gimnazijsko maturo; absolutne ekonomske srednje šole mora pri vpisu na ekonomsko fakulteto opraviiti le sprejemni izpit.

Končno so bili sprejeti tudi sklepi, da je potrebno v vseh ljudskih republikah uvesti enotno ocenjevanje (v LR Srbiji je ocena 2 negativna) in enoten kriterij pri popravnih izpiti (v LR Črni gori mora dijak z dvema nezadostnima ocenama ponavljati razred, dočim ima tak dijak po vseh drugih ljudskih republikah pravico do popravnega izpita).

Naziv šole (»Ekonomska srednja šola«) naj bo enoten v vsej državi.

Pavle Urankar

NAROD NAŠ DOKAZE HRANI

Naša pravica

Sklep ameriške in angleške vlade, da prepustita Trst in slovenske okoliške občine Italiji, je v direktnem nasprotju z mirovno pogodbo in načeli Organizacije združenih narodov, ki je po Varnostnem svetu zaupalo cono A anglo-ameriški vojaški upravi. Trst ni lastnina Angležev in Američanov, zato ga ne smejo nikomur poklanjati v dar za njegove uslužnosti. Zavezniška vojaška uprava v Trstu je zaupna (fiduciarna) vojaška uprava, ki mora redno pošiljati svoja poročila Varnostnemu svetu in ki mu za zaupano ozemlje odgovarja. Zaradi tega je enostranska odločitev vlad ZDA in Velike Britanije akt, ki mora zbuditi nezaupanje med vsemi narodi sveta do ameriške in angleške diplomacije in zunanje politike teh dveh držav. V tem brutalnem dejanju se je prikazal pravi obraz imperialistične diplomacije, ki je zavrgla načela OZN in jih zamenjala s politiko sile, z diktatom nasilja, z argumentom dolarja in funta. Ali more po takšnem početju sploh še kateri narod zaupati v trdnost in veljavo mednarodnih pogodb in sporazumov, ako jih vleče sile trgajo na kočke? Ali naj mali narodi vseh kontinentov in barv še pomišljajo ob tem dogodku, kje je njihovo mesto, da se jim jutri ne bo zgodilo tako kakor danes Slovincem in demokratičnim Italijanom v Trstu, ki hočejo živeti v svobodi?

STO je etnično mešano ozemlje, kjer so dolga leta živeli drug ob drugem Italijani in Slovani. S koncem druge svetovne vojne se vprašanje Trsta ni rešilo — ustanovilo se je Svobodno tržaško ozemlje, kar sicer ni bila najpravičnejša rešitev, vendar je do neke mere jamčila razvoj in tudi napredek vsem trem narodom. Vrnitev Italije, ki se v svoji demokratičniji, degasperijevski in pellovski obliki nič dosti ne razlikuje od fašistične, mussolinijevske pri ravnanju z manjšinami in neitalijanskimi narodnostmi, bi pomenila za te kraje ponovno zasužnjevanje in brezpravje. Iredentisti in šovinisti so se na teh ozemljih že izkazali s terorjem in barbarškim uničevanjem malega naroda, njegovega gospodarstva in kulture: zažgali so slovenski Narodni dom v Trstu, uničili so prosvetne domove pri Sv. Jakobu in pri Sv. Jakobu v Trstu, v Rojanu, v Barkovljah in drugod, razdejali so tiskarno Edinosti, prepovedali vsa kulturna društva, zaprli vse šole, osnovne in srednje, ukinili vse časopise, poitalijančili rodbinska imena, zapirali, streljali in odganjali ljudi. V desetih letih svojega gospostva so Italijani uničili slovensko prosveto in gospodarsko dejavnost, samo jezika, narodnega ponosa in hrepenenja po svobodi niso mogli zatreti. Zato so v prihodnjih letih nadaljevali s terorjem in fizičnim iztrebljanjem prebivalstva, z nasilnim potujčevanjem ali zvijačnimi asimilacijskimi ukrepi.

In ameriško-angleški diktat hoče obnoviti to tragedijo krvavega naroda, ki se je začela z zublji gorečih prosvetnih domov in s streli v hrbet. Naš odgovor in odgovor tržaških Slovincem in demokratov je jasen in odločen: Vsi narodi imajo pravico do svobode, do neoviranega razvijanja svojih sil na vseh področjih javnega življenja, vsi narodi imajo pravico upreti se nasilju in krivici. In to pravico ima tudi naš narod.

Miroslav Ravbar

GLAS VOLKULJE

V skrbi, da se mu v zadnjem trenutku ne izmuzne iz rok kupčija s Trstom zaradi vsesplošnega, žilavega odpora jugoslovanskih narodov, se je jezuitski Pella potuhnil, stopil k mikrofonu in objubil svetu, da bi Italija na Tržaškem in na Krasu spoštovala slovenski jezik in slovensko kulturo. Na to Pellovo obljubo je te dni nekdo dejal: »Mi spoznamo glas požrešne volkulje, tudi kadar cvili ko lačen pes!«

In ga res poznamo. Poznamo tako, da nas ne bo nikoli več zamašil, nikoli več uspal.

Cvileči glas volkulje je zvenel po slovenski zemlji že v prvi svetovni vojni, ko niso in niso mogli rimski junaki preko bajonetov Bosancev, ki so branili na Doberdolu prehod na slovensko zemljo. Takrat so Vipavsko in Soško dolino pa Kras preplavili letaki v slovenskem jeziku, ki so jih metali na slovensko zemljo laški letalci, objublajoč, da bodo spoštovali jezik in šege. Takrat je volkulja milo cvnila. Njeno cviljenje se je stopnjevalo, ko so se njene divizije paradno oblekle in brez boja vkorakale v Trst. Z licemerskim smehljajem na ustnih so komandanti tiskali roke slovenskim

Z največjim ogorčenjem so narodi Jugoslavije sprejeli vest, da sta vladi ZDA in Velike Britanije sklenili prepustiti cono A Trsta Italiji. Imperialistične težnje Italije so dobro znane in njen povratak v Trst bi pomenil ponovno zatiranje tamkajšnjih slovenskih prebivalcev, zato se narodi Jugoslavije ne morejo strinjati s sklepom zapadnih sil, ki sta se proti določilom OZN samovoljno pogodili z Italijani.

Borba Slovincem za slovensko šolstvo traja na naši zapadni meji skoraj dve stoletji. Največ žrtev smo Slovenci doprinali za vzdrževanje slovenskih šol v Trstu, ki jih je ustanovila Družba sv. Cirila in Metoda. Šele po zmagi nad nacifašizmom so si tržaški Slovenci priborili slovenske šole, ki jih zaradi sistematičnega raznarodovanja, v času italijanske okupacije, ni bilo od l. 1926 dalje. To znosno stanje bi šovinistični italijanski iredentisti takoj izpremenili, kakor že sedaj obetajo, zato se narodi Italije za najbolj italijansko mesto Italije.

Poglejmo malo v preteklost, kakšno je bilo nekoč stanje šol v Trstu in okolici.

Pred terezijansko šolsko reformo v l. 1774 so bile v Trstu nemške in italijanske šole poleg gimnazije, kjer je bila učni jezik latinščina. V letu 1775 je bila odprta v Trstu normalna (štiriodelna) šola, ki je tudi pripravljala učitelje trivialnih šol z nemškim učnim jezikom. Tej so sledile zasebni dekliški šoli v Trstu in trivialka v Škedenju. V tržaški okolici so odprli šole na Občinah (1798), Katinari (1804), Barkovljah (1805), Bazovici (1805), Kontovelu (1828), Proseku (1831), Sv. Križu (1845), Sv. Ivanu (1854), Rojanu (1862) in v Trebčah (1868). Vse te šole so bile enodelne in so v njih poučevali učitelji slovenskega rodu, kakor bi sklepali z njihovimi imeni: Sirk, Peterel, Zupanc, Jelovčan, Pavlovčič, Skok itd.

V samem mestu so bile šole do leta 1842 nemške, nato so jih proglasili za italijanske. Okoliške šole pa so leta 1846 sprejele naročilo, da naj bo učni jezik slovenščina. Sicer so takratne šolske oblasti stremele, da s pomočjo šol nauče prebivalstvo nemščine, ki naj bi bila občevalni jezik v Avstriji. Ker pa slovenski otroci niso razumeli učne snovi v nemškem jeziku, so bili učni uspehi majhni in šole nepriljubljene pri slovenskem prebivalstvu. Šele, ko so učitelji sami pričeli poučevati v slovenščini in so pouk nemščine omejili le na priučenje nemških črk, so se izboljšali učni uspehi. Učitelji v tržaški okolici so bili narodno zelo zavedni. Učitelj kontoveljske šole je že l. 1829 sestavil urnik v slovenskem in nemškem jeziku, dasi je uradni jezik šole bila nemščina. Po letu 1849 so vpisi v »Zlatih bukvah« škedenjske šole v slovenščini. Okrožni šolski nadzornik je leta 1853 naročil, da naj šole pošiljajo poročila o polletnih izpiti mestnemu magistratu v nemškem jeziku, prepisa za škofijski ordinariat in šolski arhiv pa naj sta spisana v slovenščini. Tržaški magistrat je ob razpisu učiteljskega mesta na osnovni šoli v starem mestu zahteval od učitelja znanje italijanskega, nemškega in slovenskega jezika. Sličen je bil razpis za učitelja na šoli v ulici Acquedotto. Po letu 1851 je avstrijska uprava ponovno zahtevala poučevanje v nemškem jeziku, v čemer pa ni povsem uspela. Tržaško namestništvo je kasneje spričo izpremenjenih razmer (1861), ko so zapihale malo svobodnejše sapice, izdalo odlok, da naj na okoliških šolah uvedejo slovenski učni jezik. Istočasno je mestni magistrat naročil, da se naj tudi na teh šolah poučuje 2 uri tedensko italijansko.

V tem prvem obdobju slovenskega šolstva na tržaškem ozemlju je v letih 1846 do 1857, delovala v Trstu »Deželna zaloga šolskih knjig za Primorsko«, ki jo je upravljal mestni magistrat. V letih do 1846 so uporabljali na okoliških šolah nemško-slovenske učbenike. Tržaška zaloga je izdala v času svojega delovanja 18 italijanskih, 14 slovenskih in 13 nemških učnih knjig. Med slovenskimi učbeniki so izšli leta 1846: Abecedna tabla, Abecednik za šole po mestih (sestavil Štefan Kocijančič), Berilo za drugi klas malih šol na kmetih, Napeljevanje iz glave počevati za prvi klas ljudskih šol itd. V letih 1847—1857 je izšla lepa zbirka slovenskih knjig, kar priča o veliki vnemi in sposobnosti slovenskih tržaških šolnikov. Tačas pa se je v Ljubljani le z veliko težavo uveljavljala slovenščina v šolah, kakor so poročale novice.

Učitelji, ki so poučevali na teh šolah, so se najprej šolali na tržaški normalni, po letu 1848 pa je bila ustanovljena učiteljska pripravništva — preparandija, ki je spočetka bila enoletna, kasneje dvoletna. Med učnimi predmeti na njej je bila tudi slovenščina. Leta 1859 so jo zaprli, ponovno so jo odprli 1864, a v letu 1875 premestili v Koper in od tam v Gorico.

Srednje šole v tem obdobju so bile nemške, odnosno italijanske in sta jih vzdrževali državna uprava in mestna občina. Italijanske šole je vzdrževalo mesto, dočim so državne bile nemške. Osnovnih slovenskih šol v mestu ni bilo.

Leta 1869 izišli novi avstrijski šolski zakon, ki je bil osnova za razvoj šolstva v Avstriji, je omogočil razvoj slovenskih šol na Primorskem z izjemo v Trstu. Posamezne kronovine so na njegovi osnovi izdale deželne šolske zakone. Trst je tvoril s svojo okolico že tedaj poseben politično upravni okoliš in je tržaški občinski odbor bil hkrati deželni zbor. Tako je tržaški magistrat predstavljal istočasno krajevno, okrajno in deželno šolsko oblast. Toda v Trstu ni bilo nikdar pravega okrajnega in deželnega šolskega sveta, kakor so delovali v drugih pokrajinah v smislu šolskega zakona. Mestni tržaški odbor je sicer štirikrat predložil drž. vladi načrt šol. zakona, ki pa ni bil potrjen, zato so veljala za šolstvo le splošna določila in je deželno šolsko oblast predstavljal mestni magistrat vse do leta 1906, nato pa namestniški svetovalec vse do okupacije v letu 1918.

V tržaški okolici so delovale po letu 1869 slovenske šole v 11 krajih: Opčinah, Proseku, Sv. Križu, Trebčah, Bazovici, Barkovljah, Rojanu, Sv. Ivanu, Katinari, Lovcu (via Revoltella) in v Škedenju. Leta 1912/13 so imele vse te šole po 5 oddelkov razen one v Trebčah. V šol. letu 1866/67 je bilo 1878 učencev, njihovo število je naraslo do l. 1880, ko je obiskovalo okoliške šole 2516 otrok. V tem letu so ustanovili v okolici prvo italijansko šolo in pričeli z raznarodova-

njem slovenske mladine. Kljub temu se je večalo število učencev v slovenskih šolah in je v letu 1913 naraslo na 6040. Med prvo svetovno vojno se je razumljivo zmanjšal šolski obisk, toda v letu 1919/20 je obiskovalo slovenske šole v okolici 5433 učencev. Z znano Gentilejevo šolsko reformo so postopoma ukinjali slovenske oddelke, zato je tudi vedno manj učencev slovenske narodnosti obiskovalo še preostale slovenske razrede. V šol. letu 1926/27 je obiskovalo pouk v zadnjih slovenskih oddelkih še vedno 794 učencev. Po tem letu je prenehal vsakršen slovenski pouk. V mestu je delovala do l. 1930 zasebna šola Družbe sv. Cirila in Metoda.

Slovenskim okoliškim občinam je tržaški magistrat kot deželno šolsko oblastvo zagotovilo s posebno okrožnico z dne 2. nov. 1868 slovenski učni jezik v šolah. To pač zato, ker trdnim slovenskim krajem niso mogli siliti italijanske šole. V mestu samem pa za otroke slovenskih staršev ni bilo slovenske šole, dasi so Slovenci tvorili tretjino prebivalcev. Obiskovati so morali nemške ali italijanske šole. Že prej smo omenili, da so leta 1880 ustanovili prvo italijansko šolo v okolici Trsta v cilju, da pospešijo raznarodovanje slovenskega življa. Najprej je v tem cilju delovalo društvo Pro patria, ko je bilo to razpuščeno, pa Lega nazionale, ki še sedaj deluje. Narodnostni boj se je zaostroval še z delovanjem nemškega šolskega društva (Schulverein), ki je prav tako vabilo slovenske otroke v svoje šole.

Z zaostrovanjem narodnostnega boja so Slovenci ustanovili leta 1885 v Ljubljani Družbo sv. Cirila in Metoda, ki je skrbela za vzdrževanje šol v onih slovenskih krajih, kjer jih državna oblast ni hotela odpreti. Cilj družbe je bil obramben in ne raznarodovalen. S skromnimi sredstvi je pričela svoje delovanje najprej v Trstu, ki je bilo za trgovsko središče slovenskega ozemlja. Leta 1887 je odprla pri sv. Jakobu otroški vrtec in temu je 1888 sledila ustanovitev slovenske zasebne šole, ki je leta 1893 dobila pravico javnosti. Kakšen odnos sta imela takratni tržaški mestni odbor in vlada do slovenskih staršev, dokazuje prošnja 1428 staršev podpisanih na njej za otvoritev slovenske šole. Odgovora na prošnjo niso prejeli, dasi bi morali po veljavnem šolskem zakonu odpreti šolo že za 40 otrok. Velike ovire je premagovalo vodstvo tržaške podružnice CMD, da je vzdrževalo slovenske zasebne šole. V l. 1917/18 so delovale 3 osemrazredne osnovne šole in meščanska šola, ki so imele skupaj 46 oddelkov in jih je obiskovalo 2257 učencev. Na pobudo Trgovskega izobraževalnega društva je bila ustanovljena tudi trgovska šola, ki je skrbela za usposabljanje slovenskega trgovskega naračaja.

Slovenci, ki so v Trstu nadaljevali študije, so večidel obiskovali nemško gimnazijo in realko. Na gimnaziji je med 619 dijakov bilo 222, na realki med 486 realci pa 110 Slovincem. Slovenci so prosili za otvoritev slovenske gimnazije, vendar je niso dobili.

Tržaški profesor dr. Aldo Oberdorfer, ki je bil socialist, je priobčil v tedniku L'Unità 1919, članek o šolstvu Trsta. V njem se je dotaknil tudi slovenskega šolstva in pravi: »Zelo kočljiva in težavna je zadeva slovenskih šol v Trstu. Znano je, da je tržaško mesto upravljano po liberalnih - nacionalistih odredkah vedno Slovincem ne samo pravice do srednje šole v Trstu, ampak tudi najpogostejši elementarni pouk, samo v okolici so se dovoljevale ljudske šole.

Ni potrebno, da bi danes sodili to politiko, ki je puščala tisoče otrok brez ljudskošolskega in srednješolskega pouka. Stranka, ki je gospodovala v mestu v zadnjem petdesetletju, se je opravičevala za to početje z razlogi, ki so lahko obveljali v dobi splošnega (nacionalnega) boja ob Jadranu. Toda odrekati danes Slovincem in Hrvatom na italijanskih tleh one šole, do katerih imajo neoporekljivo pravico, bi bila ne samo zmota, ampak tudi krivda.

Nato pravi, da v Trstu, kjer so Slovenci manjšina, vse prej nego upoštevanja nevredna, bodo morali dovoliti slovenske šole in to osnovne kakor srednje.

Seveda je to mnenje profesorja socialista iz leta 1919 ostalo neupoštevano.

Ko smo tako v kratkem prikazali razvoj slovenske šole v Trstu in okolici, ne moremo mimo učiteljev, ki so vzgajali slovensko mladino. Trd boj za svoj obstanek so bojevali učitelji v tržaški okolici, ker mestni svet, ki je imel italijansko večino, jim ni bil naklonjen. Vse do l. 1906 niso imeli tržaški učitelji samostojnega slovenskega učiteljskega društva. Zveza slovenskih učiteljskih društev je Trst smatrala vedno za važno narodno postojanko, zato je že svojo tretjo skupščino leta 1891 priredila v Trstu. Njej so sledile XIV (1902) in XXIII v letu 1918. Po prvi svetovni vojni je učitelstvo ustanovilo Zvezo slovenskih učiteljskih društev Julijske Benečije, ki je bila ukinjena 1926. Izdajali so učiteljski list, ki je bil v tem obdobju najbolj progresivno pisan slovenski učiteljski list, kar je pač zasluga tovaršev, ki so pri njem sodelovali. Izdajali so tudi mladinski list Novi rod in Naša Nada ter Ročni zapisnik.

Z ukinitvijo slovenskega pouka l. 1926 se je pričelo premeščanje slovenskih učiteljev v notranjost Italije in sledili odpusti iz službe. Na šole so prihajali Italijani in pričelo se je sistematično raznarodovanje slovenske mladine. Kljub terorju narod ni klonil, temveč skrivaj seznanjal mladino s slovensko knjigo in jo vzgajal v narodnem ponosu.

☆

Izkušnje, ki jih imajo tržaški Slovenci o pravičnosti Italijanov, so kaj slabe. Njihov šovinizem in imperializem hočeta zatreti slovensko besedo na tem koščku slovenske zemlje. To kar danes imajo tržaški Slovenci na področju šolstva, je zasluga naše vztrajne borbe, ki je z NOB dosegla vsaj osnovne pravice v šolstvu. Iz časov Avstrije vemo, da so dovoljevali slovenski pouk okoliškimi krajem, v mestu pa dopuščali zasebne slovenske šole, za čas Italije pa so vse to ukinili. Saj so poitalijančili celo osebna imena, da bi zbrisali sledove o slovenskem poreklu prebivalstva. Ta fasadna politika jim ni pomagala ker ni moč zatreti zavednega naroda. To dokazujejo Slovenci, ki kljub najhujšemu pritisku še vedno vztrajamo na svoji zemlji in krepimo svoje vrste.

Ostanek France

jakobski šoli, da rešijo iz nje svoje otroke pred drhaljo, ki se je blizala s kantami bencina v rokah, da uniči najmočnejšo slovensko šolsko postojanko v Trstu z otroki vred. Šestindeset razredov je bilo takrat na trapanih s slovenskimi otroki in samo prisotnosti učiteljskega in vsakodnevni vajam je šla hvala, da se je šola pravočasno izpraznila. Človek se tako trdega srca se je moral vzgostiti ob pogledu na obup mater in otrok v tistih dneh, samo rjoveča volkulja in njena povampirjena drhal se je škodoželjno krohotala.

Sledilo je uničenje slovenske šole v centru mesta — njena knjižnica in opravila je zgorela sredi ene izmed najpomembnejših ulic, sledil je ricinus, mnogokrat pomešan z zdrobljenim steklom. Deležni so ga bili posebno slovenski kulturni in prosvetni delavci v Trstu, na Krasu, Gorškem, Marsikoga je spravil v grob. Kogar ni usmrtil, je prej ali slej romal v internacijo ali zapor.

Procesi proti Slovincem so bili na dnevnem redu. Gortan in mlada življenja, ki ležijo v Bazovici, niso bile edine žrtve rimske rjoveče volkulje. Kdo bi naštel, koliko slovenskih žrtev trohni okrog zloglasnih zaporov na otokih v južni Italiji. Sodniki rimske pravice so se kosali

med seboj, kdo bo več slovenskih ljudi žrtvoval na oltar volkulje in ji na ta način izpričal svojo predanost in zvestobo.

Petindvajset let je nenasitna volkulja tulila in zasajala svoje krvave kremplje v slovensko zemljo, trgala z nje naše ljudi, da zbrše z naše zemlje vse, kar je količkar slovenskega. Pritiskala je na slovenske domove, da so gospodarsko propadali, in naseljevala nanje svojo zemljo lačno drhal. Slovenske priimke je nasilno preimenovala, da so dobivali laški prizvok, skušala je vzgojiti med Slovenci janičarje in divje rjula, ko se ji to ni moglo posrečiti tako, kot si je želela.

V drugi svetovni vojni je snela še zadnjo krinko, ko je, namišljene zmage pijana, uganjala svoje krvave orgije po vsem Slovenskem. Ponizana in poražena se je potem potuhnila v svoj brlag in čakala, da tone spomin na njeno rjovenje in njene krvave kremplje v pozabo. Naj svet pozabi, da je bila in je njena dvatisočletna civilizacija ena sama, nepretrgana veriga krivic in nasilja.

In zdaj spet cvili. Proseče steguje svoje šape proti zapadu, cvileč objubljuje pravico, svobodo in spoštovanje jezika in kulture ter nestrpnost

čuka dne, ko bo zopet lahko zarjula in si s krvojo in nasiljem krčila pot na zemlji, ki ni in ni bila nikdar njena.

Ali predobro jo poznamo, pregloboko se je vsidral v naša srca spomin na rane, ki so nam jih zadali njeni požrešni kremplji, pregloboko smo spoznali, kaj je rešnična svoboda, preiskreno smo vzljubili svojo zemljo in vse, kar je z njo v zvezi, da bi ne bili budno na straži. Predobro vemo, kakšni so nameni, kakšna je zemljelačnost goltne rimske volkulje! Zato je naš odpor tako odločen, tako enoten, tako brezkompromisen. In tak bo ostal, dokler se vsa naša zemlja ne sreča s pravico!

Tako mora ostati tudi v bodočih rodovih. Zato ni nikoli dovolj pojasnjevanja v naših šolah, nikoli dovolj opisovanja krvavih krempljev požrešne volkulje, nikoli dovolj opozarjanja, da se lahko samo z odločnostjo in s skupnimi močmi upremo njeni grabelžljivosti. Primerov zahrbtnosti, verolomstva, grozodejstev povampirjene volkulje nam nudi zgodovina toliko, da ne bo težko tistim, ki oblikujejo našo mladino, ustvariti rod, ki bo spoznal glas volkulje tudi kadar cvili ko pes, in se znal postaviti po robu, ko bo zaslišal njeno rjovenje...

Josip Ribičič

SVOBODEN VPIS NA FAKULTETE

Ko opravi gimnazijski dijak maturo, mu na spričevalu potrdijo, da je zrel za študij na univerzah in visokih šolah. S tem mu je seveda dana tudi pravica do vpisa na katero koli fakulteto katere koli univerze v državi. To pravico pa so od 1. 1950 dalje naše fakultete čedalje bolj omejevale. Ako rečem naše, ne mislim toliko na visoke šole v Ljubljani, kakor pa na visoke šole v Beogradu in Zagrebu, čeprav so tudi v Ljubljani štiri fakultete: medicinska, stomatološka, kemijska in arhitekturna. Če prične uvajati omejen vpis v prve letnike. Razlogi, ki so bili odločilni za omejevanje svobodnega vpisa, so zelo tehtni in bil bi zares krivičen občutek, ako bi rekli, da so univerze in visoke šole neodgovorno stopile na tako pot. Prvič so bile zaskrbljene zaradi pomankljive predizobrazbe in še bolj zaradi nedovoljne pripravljenosti abiturientov za sistematično študijsko delo. Da bi se zavarovale pred tistimi, od katerih si niso mogle obetati, da bodo v študiju uspešni, ker so, bodi po lastni bodi po krivdi neurejenih povojnih razmer zapustili gimnazij brez osnov, ki so za študij potrebne, so uvajale sprejem po natečaju in predpisale še posebej sprejemne izpite (Visoke šole v Ljubljani so bile edine, ki so načelno odklanjale uvedbo sprejemnih izpitov). Drugi razlog je zrasel iz bojznosti za usodo bodočih absolventov visokih šol. Število maturantov (posebej še v Srbiji) se je iz leta v leto večalo in takih skokov, da se je visokim šolam zadelo, da intelektualni kader, ki ga oblikujejo, že v nekaj letih ne bo več našel primerne zaposlitve. Tretji razlog pa je nezadostna materialna-tehnična baza, ki iz umljivih razlogov ne zadošča potrebam ne ljubljanskih in zagrebških in ne beograjskih šol. Ta problem je pereč predvsem na tistih fakultetah, oziroma oddelkih, kjer ne gre zgolj za poučevanje ex cathedra, ampak je treba večino delovnega časa prebiti v laboratoriju, risalnici, na inštitutu in kjer je potreben obsežen instrumentarij, ki se more nabaviti le z zadostnimi deviznimi sredstvi. Vzemimo za ta tretji razlog le nekaj primerov iz ljubljanskih visokih šol.

Pri neomejenem vpisu se bo letno vpisovalo v prvi letnik Medicinske visoke šole po dosedanjih izkušnjah nad 3000 slušateljev. Vse ubikacije, ki jih ta šola trenutno ima, pa so bile zgrajene za največ 80 študentov v vsakem od obeh prvih letnikov. Zato je največja možna delovna skupina za biološki praktikum 25 oseb. Na teden dela lahko največ pet skupin, kar da 125 oseb. Kje naj opravlja vaje ostalih 175 študentov? Enak položaj je v praktikumu za fiziko, za kemijo, za sečirne vaje, še slabši pa v praktikumu za fiziologijo in fiziološko kemijo, ki preneseta kot največjo obremenitev le 60 študentov. Vprašanje prostora se prav tako postavlja na vseh fakultetah tehniške visoke šole, ki so praktično brez risalnice. Fakulteta za arhitekturo bi morala sploh spremeniti način svojega dela, ako ne bo dobila hkrati, ko bo odprla vrata vsem interesentom, tudi nove risalnice. Na tej fakulteti poteka delo povsem seminarsko. Seminarsko metodo dela, ki se je doslej še najbolj obnesla, pa je možno izvajati le tedaj, če ima vsak študent svoj risalni prostor, na katerem izdeluje programe pod neposrednim

vodstvom docentov. Ker se more v vsako risalnico na Grabnu namestiti največ 25 risalnih miz, je 25 novincev bila doslej tudi skrajna meja vpisa, ako je hotela fakulteta še obdržati seminarski način dela. Še bolj evidentna je ta stvar pri fakulteti za kemijo, kjer nimamo niti velike predavalnice, niti velikih laboratorijev, da bi vanje mogli zajeti vse interese brez škode za kvaliteto pouka. Tu pa se k ubikacijskemu problemu pridruži še vprašanje inventarja in kemikalij, kajti za oboje so potrebne devize; vsak študent te fakultete bo v enem letu potrošil po sedanjem faktorju za okoli 40 tisoč din tega materiala.

Naj, ti primeri, ki bi jih seveda lahko še dopolnil s podobnimi skrajši vseh fakultet, zadoščajo za podkrepitve uvodoma izrečene ugotovitve, da fakultete niso kar brez vseh razlogov omejevale vpis. Da pa tako omejevanje ni v duhu našega ustavnega zakona — o tem smo si edini vsi. Zelo verjetno so fakultete prve, ki so pozdravile odlok zveznega izvršnega sveta, po katerem pri prvem vpisu gimnazijskih abiturientov niso dopustni nobeni natečaji in sprejemni izpiti, kajti selekcija slušateljev naj se vrši edino pri izpiti. Vendar pa narekuje tako stališče tudi povečano skrb naše javnosti za materialne potrebe teh najvišjih učnih ustanov. Od tega in pa od maksimalnega delovnega napora visokošolskega učnega in pomožnega učnega osebja je odvisna ne zgolj formalna ampak tudi vsebinska realizacija odloka o svobodnem vpisu gimnazijskih abiturientov na visoke šole.

V Ljubljani bo odlok o svobodnem vpisu gimnazijskih abiturientov povzročil večje spremembe le na Medicinski visoki šoli, kajti če se naši abiturienti svobodni odločajo za študijsko panogo, se njih četrtina odloči za študij medicine. Kemija in biologija, kamor so se sicer usmerjali dijaki, ki niso bili spre-

jeti na Medicinsko visoko šolo, bosta mogoče celo nekoliko razbremenjeni. V sestavi Tehniške visoke šole bo posegel drugi odlok zveznega izvršnega sveta, odlok o svobodnem vpisu na ustrezno fakulteto absolventov srednjih strokovnih šol. Kakor znano, so prva povojna leta absolventi srednjih strokovnih šol že imeli pravico do študija na fakultetah, saj so na primer na ekonomski in rudarski fakulteti tvorili že skoraj polovico avditorija. Zadnja tri leta pa so morali kandidati za fakultetni študij opraviti pred vpisom še dopolnilno gimnazijsko maturo — tako je bilo vsaj v Ljubljani in Zagrebu, dočim je bil v ostalih univerzitetnih mestih pogoj dvoletna poprejšnja zaposlitev v stroki, za katero so se na srednji šoli usposabljali. Drugi odlok zveznega izvršnega sveta posega torej prvenstveno v vpisno prakso visokih šol v Ljubljani in Zagrebu, dočim v ostalih republikah ne bo spremenil fiziognomije visokih šol. Pri nas bodo s tem odlokom dobile zelo močan dotok predvsem ekonomske fakultete in pa vse fakultete Tehniške visoke šole. Absolventi srednjih strokovnih šol pa se tudi sedaj ne bodo mogli vpisati na katero koli fakulteto ampak samo na tisto, za katero je bila srednja strokovna šola nekako ustrezna. Tako se bodo na primer mogli vpisati absolventi ekonomske srednje šole samo na ekonomsko fakulteto, absolventi zobotehniške srednje šole samo na stomatološko fakulteto, absolventi posameznih odsekov tehniške srednje šole pa na odgovarjajočo fakulteto oziroma oddelke na Tehniški visoki šoli. Ustreznost šol pa ne dooločajo fakultete same, ampak je ta odločitev pridržana izvršnim svetom ljudskih republik.

Tako sta oba odloka zveznega izvršnega sveta, ki sta bila izdana tik pred pričetkom vpisa v študijsko leto 1953/54 odpravila določeno diskriminacijo na visokošolskih tleh in vspostavila ustavni princip enakopravnosti državljanov tudi na tem področju šolanja.

Stane Melihar

Nekaj misli o vzgoji invalidne mladine pri nas

Pod besedo invalid združujemo pri nas vse one, katerim je zaradi prirojene, po boleznih ali poškodb nastale telesne okvare, zmanjšano ali sploh onemogočeno normalno delovanje telesa. Tako bi zajeli tudi slepe in gluhe. Vendar, kadar govorimo o invalidni mladini, mislimo predvsem otroke z različnimi ortopedskimi okvarami telesa, t. j. otroke s prirojenimi deformitetami, z mehikimi in krčevitimi ohromitvami, amputirane in podobno. Pri nas so bili invalidi nekoč prepušteni sami sebi. Nekateri so dobivali malenkostne podpore, težji pa čakali smrti. Ker so se mnogi telesno okvarjeni vendarle nekako znašli, če drugače ne, z beračenjem, si tedanja oblast z njimi ni belila glave. Šele v novi Jugoslaviji, ki zagotavlja vsem državljanom enake pravice v življenju, smo tudi pri nas začeli ustanavljati domove za prevzgojo invalidov in Dom za vzgojo invalidne mladine v Kamniku, v katerem se naj bi pohabljenim otrokom še pravočasno nudili vsi strokovno pomoč in jih usposobili za samostojno življenje.

Kaj naj bi taka ustanova nudila pohabljenemu otroku, ne bo težko uganiti, če razčlenimo vzroke, ki po navadi odmakajo invalida od življenja v družbi. Čeprav so telesne okvare zelo različne, bomo pri večini invalidov, ki so bili sami sebi prepuščeni, opazili precej oslajene mišice. Zaradi tega si kaj težko najdemo sklope. Zaradi tega si kaj težko najdemo zaposlenje, v katerem bi ne bili ovirani. Tega se v veliki meri zavedajo in tare jih občutek manjvrednosti. V takem razpoloženju si pač ne morejo pridobiti dovolj teoretičnega in praktičnega znanja, ki bi jim bilo potrebno za produktivno življenje. Ostajajo pasivni in čisto se niti sami ne morejo negovati.

Vse to pa ni nujno, če upoštevamo, da mnoge telesne okvare s pravočasni

zdravstvenimi ukrepi in smotno nego lahko ne omočilim, ampak celo preprečimo. Mnoge manj pomembne mišice v telesu bi ojačane kaj lahko nadomestile funkcije neke ohromele mišice. Z najrazličnejšimi tehničnimi pripomočki pa si invalidi zagotovijo še večjo spretnost pri vsakdanjih opravilih. Tako torej ni objektivnih razlogov za pasivnost pohabljenega človeka v družbi, če mu le-ta vsestransko pomaga v usposabljanju.

Pri vzgoji invalidnega otroka je bolj kot drugje potrebno popolno sodelovanje zdravstvenih in prosvetnih delavcev, ki po določenem načrtu za vsakega pohabljenega otroka posebej ustvarjajo vse pogoje za samostojno produktivno življenje. V procesu vzgoje ali usposabljanja teh otrok je važen skladen vpliv naslednjih področij strokovnega dela, ki v celoti oblikujejo invalidnega otroka:

- a) zdravljenje in nega,
- b) fizikalna terapija in gimnastika,
- c) zaposlitvena in delovna terapija,
- d) šolsko in poklicno izobraževanje,
- e) uveljavljanje v družbeno dejavnost.

1. Zdravljenje in nega. Zdravnik, ki z operativnimi in konservativnimi posegi korigira telesne okvare, daje vsa potrebna navodila za pravilno nego poškodovane dela telesa. Medicinska sestra z naslednjimi in vestnim izvajanjem vseh zdravstvenih predpisov vzbuja v otroku interes in sodelovanje. V vzgoji vestnosti in doslednosti, za katero je potrebna močna volja, bo uspešna le skrbna medicinska sestra s pedagoškim čutom, ki bo znala navaditi otroka samostojne nege.

2. Fizikalna terapija in gimnastika. To področje deluje po strokovnih zdravniških navodilih in stremi za tem, da nikovih navodilih ne sodelovanje invalidnega otroka. Ta bo samo izboljšanje mišic, ki funkcionirajo zmanjšujejo pohabljenost, ali so potrebne pri uporabi protetike. Fiziološki in okolni hiše si rezervirajo majhno ploščev trate, na kateri povzijejo svoj obvezni popoldanski čaj. Vsem se odraža skrb za ličnost, čistost, red in donosnost.

Že v prvih urah sem opazil, da prevladuje v Angliji dom, individualna domačija (home) in ne stanovanjska hiša. Tudi v večjih naseljih ni videti stanovanjskih blokov. Celotno Londonu so redki, namenjeni predvsem delavskim centrom in od bombardiranja prizadetim krajem, kjer postavljajo zasilne stanovanjske zgradbe t. zv. prefabs. Kjer so naseljena strnjena, so hiše povečini enostanovanjske ali točneje enodružinske. Znak njihove individualnosti je že to, da ne nosijo hišne številke temveč po navadi ime n. pr. Tihi ribnik. Vsak dom nosi na sebi osebni pečat lastnika, njegov smisel za variacijo v stilu, ki nosi sicer na sebi neke skupne angleške poteze. V teh variacijah ne posegajo Angleži po nikakršnih ekstravagancah modernizma ali eksotičnih novotarij. V opremitvi stanovanja se drže svojih domačih tradicij: solidnost, bogastvo, temačnost, resnost. Ideal v domu mu je domača intimnost, ki se snuje okoli tradicionalnega kamina, ki ga kuri na odprtem ognjišču.

V tem domu se tudi v glavnem odvija privatno življenje Angleža. Družinski Anglež se doma precej drži, je rad v družbi svojih otrok in žene. Ko smo se vozili v nedeljo popoldne iz Dobra proti Londonu, smo imeli priliko videti številne družinske popoldanske izlete. Iz svojega doma si skuša ustvariti trdno celico, ki je na zunaj precej zaprta in kjer vlada svojstven družinski stil, kjer se ustvarja vzdušje

terapevt ali zdravilni gimnastičar izbira vaje, ki so otroku potrebne, jih metodično prilagodi otrokovi duši, s čemer vzbuja njegovo zavestno sodelovanje. Navzaj ga na športe, ki so zanj primerni, in mu polajsnjuje smotno jaganja mišice. Tak otrok v življenju ne bo prikriljano za razne športne užitke ter mu ne bo težko opraviti dnevno nekaj vaj, ki so ob njegovi okvari potrebne. Vse to ima izreden vpliv na oblikovanje otrokovega značaja.

3. Zaposlitvena in delovna terapija. Otrokuva težnja po aktivnem sodelovanju v ročnih spretnostih, v družabnih igrah in opravilih iz dnevnega življenja je v usposabljanju pohabljenih izredno dobrodošla. Uporabljamo jo v zdravilne namene. Otroku pripravimo dela, ki jih s svojo okvaro zmora, opravila, pri katerih krepijo oslajene mišice. S posebnimi pripravami mu omogočamo, da je aktiven v poslu, ki ga veseli. Ob izdelkih otrok spoznava svoje sposobnosti in se usmerja v bodoči poklic, ki bo zanj primeren in ga veseli. Takoj po poškodbah zaposilimo otroka in ga odvrnemo od nepotrebnega razmišljanja o boleznih. Na način približujemo otroku smislu življenja — produktivnemu delu.

4. Šolsko in poklicno izobraževanje. Odveč bi bilo poudarjati vzgojni pomen šole ali učenja obrti. Menim, da bo le invalid s solidnim šolskim poklicnim znanjem lahko uspešno tekmoval s svojimi zdravimi sovrstniki. Pri tem pa ne tolažimo ozko šolskih in obrtnih predpisov, ki bi morda ne dovolili učenec, ki ne more pisati, prehoda v višji razred, ali ne dovoljujev pripravo kovača, strokionemu, ki ga veseli, čeprav ima amputirano podlato. Prav tako mora imeti učenec, ki leži v bolnici, vse možnosti, da zavrsi razred, čeprav ne more v šolo. Tako razumevanje ne bo ustvarilo v pohabljenemu otroku občutka, da je tako zelo drugačen, mogoče manjvreden, da so možnosti njegovega udejstvovanja v družbi omejene. Tudi invalidni otrok na strojem boljšen in solidnem znanju, če mu ga bomo v primerni obliki podajali.

5. Uveljavljanje v družbeno dejavnost. Poleg vzgoje, ki jo zajemajo zgoraj navedena področja, je za usposabljanje pohabljenega otroka potrebna še skrb za njegovo razpoloženje, za povezavo s starši in okoljem, iz katerega je prišel v ustanovo ter briga za zaposlitev in samostojno življenje po odhodu iz ustanove. Brez nekoga, ki bi invalidnemu otroku pomagal reševati njegovo osebno problematiko, nemogoče bi bilo vzgojiti ostalih področij usposabljanja precej zmanjšani, ker bi se invalid brez ugodnih perspektiv za bodoče življenje in izoliran od družbenega dogajanja ne mogel aktivno vključiti v proces usposabljanja.

Navedena področja zajemajo poleg potrebnega zdravljenja vse vzgojne vplive, katerih je deležen normalno razvit otrok, ki živi pri starših. Vzgoja nikakor ne bi dosegla željenih uspehov, če bi pod vplivom usmiljenja in obžalovanja popuščali v zahtevnosti do teh otrok.

Dobro usposabljanje invalidne mladine je res nekoliko dražje kot vzgoja zdravih otrok, ekonomski efekt tega pa je ogromen. Če daje družba neproduktivnemu invalidu 2000,— din mesečne podpore za preživljanje, pomeni to mnogo večji izdatek. Saj je poleg tega družba prikrajšana še za ono, kar bi invalid lahko proizvajal. Oboje bi predstavljalo vrednost vsaj 5000,— din mesečno. V 16 letih bi tako izdali nad 1 milijon din za neproduktivnega invalida. Prav gotovo je, da bi s to vsoto invalida ne osrečili, ker bi se le preveč zavedal, da je neproduktiven in popolnoma odvisen od pomoči družbe. Zadolgočen bo le tedaj, kadar bo v svesti, da je povsem enakopraven član človeške družbe, v kateri bo tudi on po svojih močeh proizvajal. Treba bo le najti odgovarjajočo delovno mesto zanj, kamor se bo po uspešnem usposabljanju nemoteno vključil. Le majhen del tako ustvarjenega prihranka bi zadostoval za vzdrževanje ustanov, v katerih bi invalidni mladini ustvarjali vse pogoje za produktivno življenje. Pri nas nimamo izkušnje v usposabljanju invalidov, le za gluhe in slepe obstajajo že desetletja posebni vzgojni zavodi. Razumljivo je, da nam primanjkuje strokovnega osebja za posamezna področja v usposabljanju pohabljenih otrok. Z ozirom na uspehe v našem posebnem šolstvu, ki jih dosegajo učitelji defektologi in upoštevajoč, da socialistična država ni zgolj za ekonomske efekte pri invalidih, ampak predvsem za njih dobro počutje v naši skupnosti, ki jih smatra za svoje enakopravne člane, — menim, da bo učitelj defektolog z dopolnilno medicinsko izobrazbo še najuspešnejše upravljal medicinsko gimnastiko, delovno terapijo in področje socialnega dela v usposabljanju invalidnih otrok. Vsa ta področja imajo izredno vzgojni pomen, zato je prav, da čimprej pristopimo k usposabljanju strokovnega osebja za posamezna vzgojna področja, s čimer bomo zagotovili uspešno vključitev invalidne mladine v našo delovno skupnost.

Karič Jože

ZAHTEVE ZAGREBŠKIH PROFESORJEV NA STROKOVNIH ŠOLAH

27. oktobra t. l. je imelo »Društvo nastavnika stročnih šol za grad Zagreba« redni letni občni zbor. Povabilo je tudi zastopnike društev v republikah glavnih mestih z udeležitvijo, da je potrebno, da si vsaj večja društva po republikah preloščijo na občnih zbora izmenjajo svoje misli, svoje izkušnje in se medsebojno spoznajo z metodo dela. To njihovo prakso, kot je pokazal zagrebški občni zbor, bo treba posnemati, ker je zares koristna. Koristno bi bilo tudi, da si večja društva izmenjajo tudi poročila z letnih občnih zborov.

Iz poročila na občnem zboru in še veliko bolj iz diskusije po tem poročilu je razvidno, da si društva profesorjev in učiteljev na zagrebških strokovnih šolah sistematično prizadevajo prevzeti strokovno šolstvo in administrativno upravne kompetence, ki rešuje probleme strokovnega šolstva po največ čisto birokratski in včasih celo brezdusno. Isto sta navajala delegata iz Beograda in Sarajeva za tamošnje mestne ljudske odbore oz. za njihove Svete za prosveto in kulturo. Posledice tega njihovega prizadevanja je, da zagrebško društvo veliko bolj kot v ostalih republikah že sedaj aktivno posega v prosveto in šolsko politiko in sodočloči pri mestnem ali republikanskem Svetu za prosveto in kulturo. Skratka: skuša se uveljaviti kot aktiven družbeni organ pri samoupravljanju v šolstvu. Tudi organizacijska struktura (komisije za posamezne tipe šol s široko kompetenco) in način dela v društvu kaže iste tendence, t. j. pri družbenem upravljanju našega šolstva naj imajo društva prosvetnih delavcev tisto mesto, ki jim pripada.

Zagrebško društvo šteje 685 članov, večina članov je iz vajeniških (153) in industrijskih šol (225) ter dijaških domov (80), skupaj 458 članov, ostalih 227 pa je iz srednjih strokovnih šol. Glavna problematika v društvu so vajeniške in industrijske šole, člani iz srednjih strokovnih šol se vključijo v društvo pri reševanju njihove problematike. Zato je na občnem zboru skupina tovarišev iz teh šol postavljala predlog, da se društvo razbije v dve društvi, čes da so se nekdanji enotni prosvetni sindikati razbili v sedanja strokovna društva prav po tem vprašanju. Predlog seveda ni prodrl, ker kljub različni problematiki imamo veliko tudi skupnih nalog.

Prav nasprotno temu pa je druga skupina izredno vztrajala na tem, da se delo v društvu v tega njihovega strokovnih šol vključijo tudi administrativno in pomožno osebje po teh šolah. Ker je to v nasprotju z društvenim statutom, seveda o tem ni moglo biti niti glasovanja.

Nadaljnja posebnost — vsaj v primerjavi z Ljubljano — je zahteva, da se delo v društvu in še posebno v komisijah za posamezne vrste šol honorira v tej ali oni obliki. Danes strokovna društva niso več nekdanje prosvetne sindikalne podružnice. Njihov delokrog se je sila razmahnil. Za društvene funkcije terja to delo ogromno časa in truda, zato ne bi bilo pravično, da je vse to breme samo na ramenih posameznikov. Občni zbor je zato v sklepih zahteval naj se predsedniku mestnega društva zniža učna obveza za 6 ur, tajnik je bil še došel plačan od društva, člani komisij za posamezne vrste šol pa naj honorirajo mestni svet za prosveto in kulturo pri mestnem ljudskem odboru.

Osnrednja točka v poročilu in v diskusiji pa je bilo razpravljanje o materialnem položaju prosvetnih delavcev. To vprašanje terja hitrih in učinkovitih ukrepov; ker sicer bo škoda za naše šolstvo nepopravljiva. Društvo si je ves čas prizadevalo, da dokaže nujnost rešitve materialnega vprašanja, vendar ni doseglo ničesar. Zato so diskutanti postavljali vprašanje: Kako to, da morejo razna gospodarska podjetja neumisljeno razmetavati milijone? To vprašanje se je na občnem zboru postavljalo kot obče družbeni problem.

Občni zbor je v resoluciji med drugim priporočil, da se učna obveza za profesorje strokovnih šol zniža na 18 ur, kar imajo že po nekaterih ljudskih republikah (n. pr. v Makedoniji) za učitelje praktičnega pouka na 24 ur, naj se razredništvo zopet honorira, honorar za prekurso delo naj se poveča, recenzijo in izdajo učnih knjig naj prevzamejo društva, za delo v društvi naj se aktivizira večje število članov, reši naj se vprašanje pomočnikov direktorja, profesorjem naj se omogoči napredovanje po plačnem razredu, razredni strokovni učiteljem pa do razreda tovarišem v zadnjem plačnem razredu naj se takoj začne izplačevati periodska povlačica.

Občni zbor je v splošnem napravil dober vtis, pokazal je živo zanimanje večine za šolska in prosvetna vprašanja.

P. U.

VTISI O ENOMESEČNEM BIVANJU V LONDONU

Ko sem 19. julija t. l. v skupini 21 prosvetnih delavcev, ki smo bili od Mednarodne prijateljske lige povabljeni na enomesečno bivanje v Anglijo, zapustil evropski kontinent na ladji Cote d'Azur v Calaisu, sem svoje oko obrnil proti Doverskim peččinam in se spraševal, kaj mi bo novega prinesel ta mesec bivanja na otoku, ki živi svoje posebno življenje v evropskem sožitju narodov. Pazil sem na sleherni znak, ki otocane loči od ostalih Evropejcev, morda v prvi vrsti od Francozov, ki so mi bili od tujih narodov najbližji, ker sem preživel eno študijsko leto v Parizu.

Na krovu ladje smo najprej morali urediti svoje potne formalnosti. Tu je pripomnil mornar, ki je imel nekako redarsko službo, po narodnosti Francoz, da gre ta posel prepočas. »Pri nas, Francozih, je menli, gre ta stvar hitreje, ni nismo tako natančni.« To točnost in vestnost, hkrati pa tudi veliko ekspeditivnost sem opazil tudi na carinarnici v Dovru. Poslovanje je tako porazdeljeno, da pregledajo nekaj tisoč ljudi v 40 minutah. Angleži, ki prihajajo domov, so toliko disciplinirani, da na meji deklarirajo uvožene predmete. Gospa poleg mene je pokazala majhno zapestno uro, ki so ji jo zacarinili po zakonitih predpisih. To spoštovanje zakonitosti sem imel priliko opaziti še večkrat pozneje. Tako so se na nekem zborovanju laburistične stranke, kjer sta govorila dva člana parlamenta, pretresali smrtno obsodbo nad nekim morilecem in se zavzemali za obnovo procesa, čes da je bila v angleški justici napravljena sramotna napaka, ki ruši ugled angleškega sodstva in zaupanje v pravico. V drugem primeru je govoril v Hyde Parku, kjer mu je po zakonu zajamčena svoboda govora in zborovanja, poklical redarja, da odstrani motilca, ki mu je skušal razbiti zborovanje. To je strašnik tudi storil in je bil motilec primerno kaznovan.

Pri pregledu na carini jih je zanimal uvoz alkohola in tobaka. Ta dva artikla

sta v Angliji precej draga. Vino se suče okoli funta za liter, cigaret pa dobijo dvajset za 3 šillinge 6 penijev, kar je enako 150 din po našem kurzu.

Po opravljenih formalnostih smo vstopili v vlak, ki je precej drugačen od naših evropskih. Odlikuje se po svoji udobnosti, točnosti, brzini. Kaj rečejo te kdo nadiruje za vozne listke. Vozno osebje je sila skrženo. Angleški promet je gotovo med najhitrejšimi v Evropi. To velja za vse vrste prevažanja. Londonska transportna družba, ki ima v svojem območju avtobusni park, podzemsko železnico, prevoz na Temzi in tudi del železniškega omrežja, opravlja svoje prevoze brez velikih nesreč in brez velikega hrupa. V celotnem mesecu sem opazil hmeljiv eno samo nesrečo na področju Londona in še pri tej ni bilo smrtnih žrtev. Potniki so disciplinirani. Čeprav smo se veliko prevozili v tem mesecu (samo v Londonu okoli 1000 km), nisem ves čas opazil nereda med potniki ali napetih razprav med sprevodniki in občinstvom, čeprav sem poslušal neko »načelno« razpravljanje glede točnosti navedbe smeri in močnega angleškega vojdjem grupe. Vtis imam, da »slepih« potnikov, ki bi ne plačevali pravilno vozne, v Londonu ni. Ves čas je samo enkrat stopil v avtobus kontrolor. Čakanje na postajah je mirno tudi v deževnem vremenu. Ne opazim prevelike ali iskanja predpravic. Vozne pogoditneje preceščen del osebnega prevoza, ker so delavci in nameščenci prisiljeni voziti se povprečno po eno uro daleč in tudi tedenski popusti niso reducirani več kot v polovici meri.

Potnik, ki ni mogel pravočasno plačati vozne, je pustil denar sopotniku. Vtis skrbne obdelave, natančnosti, znanstvene preciznosti napravila na človeka tudi pokrajina od Dobra do Londona. Vsaka ped zemlje silijo svojemu namenu in terja obdelovalce od nje maksimum donosa. Po nizkih valovitih gričih se razprostirajo skrbno in lično ograjeni pašniki s stotinami ovac v vsaki ograji. Poleg pašnikov se raztezajo prostorni hmeljevi nasadi, njim slede sadovnjaki. Vasi in lična mesta, ki beže na obeh straneh proge, kažejo čista in bogata domovanja in domačije. V njihovi neposredni bližini gori Angleži lične

cvetličnjake in okoli hiše si rezervirajo majhno ploščev trate, na kateri povzijejo svoj obvezni popoldanski čaj. Vsem se odraža skrb za ličnost, čistost, red in donosnost.

Že v prvih urah sem opazil, da prevladuje v Angliji dom, individualna domačija (home) in ne stanovanjska hiša. Tudi v večjih naseljih ni videti stanovanjskih blokov. Celotno Londonu so redki, namenjeni predvsem delavskim centrom in od bombardiranja prizadetim krajem, kjer postavljajo zasilne stanovanjske zgradbe t. zv. prefabs. Kjer so naseljena strnjena, so hiše povečini enostanovanjske ali točneje enodružinske. Znak njihove individualnosti je že to, da ne nosijo hišne številke temveč po navadi ime n. pr. Tihi ribnik. Vsak dom nosi na sebi osebni pečat lastnika, njegov smisel za variacijo v stilu, ki nosi sicer na sebi neke skupne angleške poteze. V teh variacijah ne posegajo Angleži po nikakršnih ekstravagancah modernizma ali eksotičnih novotarij. V opremitvi stanovanja se drže svojih domačih tradicij: solidnost, bogastvo, temačnost, resnost. Ideal v domu mu je domača intimnost, ki se snuje okoli tradicionalnega kamina, ki ga kuri na odprtem ognjišču.

V tem domu se tudi v glavnem odvija privatno življenje Angleža. Družinski Anglež se doma precej drži, je rad v družbi svojih otrok in žene. Ko smo se vozili v nedeljo popoldne iz Dobra proti Londonu, smo imeli priliko videti številne družinske popoldanske izlete. Iz svojega doma si skuša ustvariti trdno celico, ki je na zunaj precej zaprta in kjer vlada svojstven družinski stil, kjer se ustvarja vzdušje

družinskih tradicij; družina si kuje lastne izkušnje in lasten značaj. Vzgoja otrok je v prvi vrsti zaveda staršev, ki po svoji volji izbirajo šole (saj jih je za razne okuse in vsemogoča prepričanja). Država tudi materialno ne ščiti otroka, saj je po zakonu predvideno le 8 šillingov na teden kot otroški dodatek in še to le do 15. leta, dokler je otrok soloobvezen. To zneso na mesec polovico našega otroškega dodatka. Seveda je pa plača zaposlenega Angleža neprimerno večja kot je pri nas in ima možnosti skrbeti za otroka in mu pripraviti lepo bodočnost. Vendar je tudi tu opaziti ekonomističen odnos do otroka in je pedagog č časopisje prinašalo primere, kjer očete raje pokajo ali zapijejo (na pivu seveda), prispevek, ki bi ga otroci morali prinesiti v šolo za popoldansko kosilo (šola trajala nepretrgoma od 9—3). Skrb za otroka je v Angliji v glavnem stvar družine in ne javnih ustanov.

Po našem prihodu na Viktorijansko postajo v Londonu smo še nekaj časa po balkansko prenašali naše kovečke, ker nas niso sprejeli s tisto skrbjo, s kakršno pri nas sprejemajo tujce. Kdo je bil temu kriv, ne vem. Morda naše vodstvo, morda naše poslanstvo, morda kaj drugega.

Vežder smo takoj ugotovili, da smo po nepotrebnem s seboj jemali po dve rjuhi, kakor nam je bilo naročeno. Naše stanovanjske prilike so bile v prvih 14 dneh skromne, a sicer higiensko lepo urejene.

Prvih 14 dni smo stanovali v južno-vzhodnem delu Londona, v Catfordu. To je naselje angleških malih meščanov (middle class), ljudi s svojimi lastnimi hišami. V tej hiši nas je bilo 21 jugoslovanov, v sobah smo bili razmešeni po 3 do 6. Hkrati je bilo v hiši še nekaj tujcev: 2 francoska študenta, 2 črnca, 1 Šved. Mimogrede povedano smo se Jugoslavi precej dobro razumeli s tujci, s katerimi smo se srečali v Lon-

donu, zlasti z ljudmi, ki so prišli iz angleških kolonij. Ujemali smo se zlasti v pogledih na kolonialno izkoriščanje, ki so ga v svojih pripovedih nakazali. Da je temu tako smo imeli priliko slišati pri raznih govornikih v Hyde Parku, kjer so to izkoriščanje in njegove krivice javno napadali zlasti delavci raznih ras (»Association of coloured Workers«).

Prvih štirinajst dni je minilo v ogledovanju zanimivosti Londona. To veliko človeško mravljistišče krije v sebi mnogo bogatih zakladov iz raznih področij človeškega ustvarjanja iz vseh delov sveta in iz vseh del človeške zgodovine. Že v teh prvih dneh so se naši osebni interesi izkristalizirali in smo po opravljenem ogledu obrnili vsak v svoj smer. Nekaterim je bila prva skrb angleščina in živa govorica, ti so skušali poiskati stik z Angleži. Ta interes je bil seveda večini precej v ospredju. Mimogrede naj povem, da je bilo med nami 5 ljudi, za katere je bilo potrebno sleherni stvar prevesti, ker niso poznali niti osnov angleškega jezika. Na žalost je sam vodja grupe bil med njimi. Razumljivo je, da tako dejstvo zmanjšuje ekspeditivnost vodstva in uspeh raznih akcij za posredovanje. Pri vodstvu se mi zdi, da je bilo pomankljivo že to, da vseh ogledov že prej ni pripravilo s kratkimi prospekti, ki naj bi jih bilo že prej razposlalo vsem članom grupe. V nasprotnem primeru pa bi nam bili morali priskrbeti vodiče ali prospekte angleške turistične agencije, ki smo jih bili primorani sami slučajno odkrivati, čisto ko je bilo že prepozno. Taki prospekti bi nas poleg najbolj zanimivih stvari opozorili na razne naše domače stvari, ki jih lahko vidiš v londonskih

Konferenca Mednarodne federacije združenj učiteljev

Mednarodna federacija združenj učiteljev je imela od 27. do 31. julija svojo redno letno skupščino v Oksfordu. Na konferenci so sodelovali predstavniki 26 nacionalnih organizacij učiteljev, v katerih je včlanjenih 600.000 članov iz 22 držav. Čeprav so v federaciji včlanjene organizacije evropskih držav, so sodelovale na konferenci tudi delegacije poedinah držav iz Azije, Afrike, Avstralije in Severne Amerike.

Velika dvorana oksfordskega študentskega debatnega kluba je bila posebno pripravljena za to priliko, da sprejme delegate z vsega sveta, ki so prišli zato, da v tem starodavnem mestu izmenjajo misli o mnogih prosvetnih vprašanjih. Konferenca je pričela s tradicionalnim pozdravom in dobrodošlico, ki jo je z mnogimi toplimi besedami izrekel delegatov predsednik Združenja učiteljev Velike Britanije g. Barnett, ki je bil v aprilu z delegacijo prosvetnih delavcev v Jugoslaviji in je očitno navdušen nad razvojem prosvete in kulture v naši državi in nad prisrčnim sprejemom, ki ga je povsod doživel.

Zahvaljujoč se učiteljem Anglije za gostoljubnost je gospa Marija Luise Kavalier v kratkem podčrtala pomen konference in težave, s katerimi se danes bore prosvetni delavci. Ona je opozorila, da je centralno vprašanje, na katerem danes dela Federacija: sestava resolucije o pravicah in dolžnostih prosvetnih delavcev. Osnutek resolucije je že tri leta v diskusiji v nacionalnih organizacijah, sedaj pa bi moral biti dostavljen predstavnikom Združenih narodov, da bi ga sprejele države, članice te organizacije. Ta resolucija naj ne zavaruje zgolj pravice prosvetnih delavcev temveč mora zagotoviti tudi pravico na izobrazbo vsem državljanom ne glede na družbeni položaj, barvo kože, narodnost in vero.

Po konstituiranju konference je dal poročilo o delu Federacije njen generalni sekretar Robert Michel. Poudaril je, da je Federacija razvijala svojo dejavnost v razdobju velikih ekonomskih težav in v razdobju napete borbe za ohranitev miru v svetu. Zato rezultati dela Federacije niso mogli priti do polnega izraza in tudi ni doseženo vidno izboljšanje položaja prosvetnih delavcev in prosvetnih razmer v svetu. Delo določenih nacionalnih organizacij, med katerimi je posebej omenil Združenja učiteljev Jugoslavije, daje pogum in vliva vero v jačanje duha solidarnosti med prosvetnimi delavci. S simpatijami je podčrtal delo našega Združenja na razvijanju mednarodnih vezi s prosvetnimi delavci drugih držav in se toplo zahvalil za sprejem delegacij prosvetnih delavcev Nemčije, Danske in Anglije. V nadaljnjem izjavljajo, da generalni sekretar orisal vprašanje sodelovanja Federacije z ostalimi mednarodnimi organizacijami prosvetnih delavcev ter ugotovil, da bo Komitet za sporazum, ki je bil s tem namenom ustanovljen, podaljšal svoje delo, čeprav so v njem včlanjene mednarodne organizacije prosvetnih delavcev z različnimi stremiljenji in gledanji.

V debati, ki se je razvila po referatu generalnega sekretarja, so sodelovali predstavniki skoraj vseh nacionalnih organizacij.

Poročilo o delu Združenja učiteljev Jugoslavije so delegati poslušali s posebno pozornostjo, posebno je bil dobro sprejet tisti del, ki govori o delu našega združenja pri utrjevanju in jačanju vezi s sličnimi organizacijami v inozemstvu.

Naša delegacija je z velikim zanimanjem pričakovala referat in debato o drugi točki dnevnega reda: o sodelovanju prosvetnih delavcev in njihovih organizacij v upravljanju v prosveti. Zanimanje naše delegacije za ta program je povsem logično, če se upošteva, da so v naši državi v teku ukrepi v smeri demokratizacije tega sektorja družbene dejavnosti, o čemer je naš delegat dal tudi obsežno poročilo.

Vprašanje upravljanja šol in drugih prosvetnih ustanov se različno rešuje. Le v malo državah je na sličen način kot v Jugoslaviji zagotovljena pravica prosvetnih delavcev do upravljanja v šolskih in prosvetnih ustanovah. V večjih državah učno osebo nima nikakršne vpliva na razvoj prosvetnih prilik. V nekih državah so dane večje pravice cerkvi in njenim predstavnikom, ki odločajo v prosvetni politiki, medtem ko so prosvetni delavci in njihove organizacije povsem odrinjene od sodelovanja v reševanju raznih prosvetnih vprašanj. V nekaterih državah pa so prosvetni delavci s svojo borbo uspeli, da vidno sodelujejo v delu prosvetnih ustanov in v prosvetnih organih. Tako n. pr. v nekaterih

krajih v Švici organizacije prosvetnih delavcev volijo in delegirajo svoje predstavnike v občinske in okrajne prosvetne organe, ki imajo zelo obsežna pooblastila, tako da skoraj izključno odločajo o prosvetni politiki svojega kraja ali okraja. V nekaterih kantonih volijo celo več poklicnih šolnikov kot pa laikov. Zahvaljujoč uporni borbi prosvetnih delavcev Francije, je doseženo, da se v Ministrstvu prosvete in v departementih organizirajo paritetne komisije za reševanje vseh personalnih in pedagoških vprašanj. V te komisije volijo polovico članov organizacije prosvetnih delavcev, a polovico jih postavlja minister iz vrst uslužbencev. V nekaterih državah organizacije prosvetnih delavcev sodelujejo pri reševanju prosvetnih vprašanj samo kot posvetovalni organ. Važno pa je, da so prosvetni delavci prav vseh držav zainteresirani na večji udeležbi pri upravljanju v prosveti. Prav zato je bila k tej točki enoglasno sprejeta resolucija, s katero se pozivajo prosvetni delavci in njihove organizacije, da vodijo uporno borbo za udeležbo v delu vseh organov v prosveti, začeni od posvetovalnih in paritetnih oblik pa do resničnega upravljanja in odločanja v vseh prosvetnih vprašanjih. Istočasno je bilo sklenjeno, da se pošlje apel vsem vladam, da v interesu razvoja prosvete in šolstva omogočijo prosvetnim delavcem sodelovanje pri upravljanju v šolstvu in prosveti.

(Z članka tov. Saviča v »Prosvetnem pregledu«)

FRANCOSKA ŠOLA

Prosvetni delavec je že letos spomladi objavil daljši članek o sistemu in nameravani reorganizaciji francoskega šolstva. Čeprav sem torej v glavnem že poznal strukturo, sem hotel izkoristiti letošnje bivanje v Grenobleu tudi za to, da njihovo šolo pobliže spoznam, bolj »od znotraj«, bi dejal. Ker se vrata francoskih šol zapro z narodnim praznikom 14. julija in ostanjejo zaprta do 1. oktobra, sem se že bal, da moja radovednost ne bo mogla biti potešana. K sreči je direktorica grenobelskega ženskega licea pripravila za udeležence poletnega tedna dva referata in nas potem tudi povabila v šolo. Šola je bila seveda prazna, brez običajnega dijaškega vrveža, po stenah so le še viseli izdelki dijakov za običajno risarsko razstavo ob koncu leta, zidarji so predelovali razrede, v drugih pa zopet parketarji obnavljali ohrahljen pod. Šola v poletnih letih je pravzaprav nekaj melanholičnega, naravnost žalostnega, kakor mlina, katerega koleša mirujejo, ker teče voda po reki naprej v potok, mimo mlina.

Razredi so prej majhni kot veliki, po stenah nobene slike ali križa, le napis, da je dijakom prepovedano nositi denar v šolo. Šolski inventar star, klopi porožene in poprskane kot pri nas in povsod po svetu. Sredi šole tradicionalno dvorišče z majhnim vrtičkom. Steze med vrtom so le za gospode profesorje, zunanji rob dvorišča pa je za dijakove. S ponosom, čeprav le od daleč, je direktorica pokazala svoje šolsko stanovanje: osem sob. Za vso opremo s preprogami vred in za vzdrževanje nosi stroške država. Tudi šolski sluga ima primerno stanovanje in še primerneje samozavest. V francoskih šolah leži največji poudarek na kulturi materinega jezika, posebno se v osnovni šoli, kjer je celo zgodovina in zemljepis le povod za bogatitev besednega izraza. Naravno je potem, da ima že tamkajšnji srednješolec zelo bogat besedni zaklad, izbruseno izražanje in da so njegove naloge tudi stilo zelo dovršene. Francoski dijak mora obvezno oddati vsak teden po eno nalogo, ki jo profesor vestno korigira v pravopisnem, jezikovnem, slogovnem in vsebinskem oziru.

Po dovršenih petih letih osnovne šole mora šolar opraviti izpit, če hoče biti sprejet v srednjo šolo. Po štirih letih srednje šole ima spet izpit in ob koncu se maturo. Izpitna merila so zelo stroga, posebno v materinem jeziku, in mora tamkajšnji maturant res dobro poznati jezik ter literaturo, preden ga spuščejo. Šola je s starši v izredno tesnem stiku. Starši sodelujejo v šolskem svetu.

ostane. Rezultat? Sestoletka se je jeseni vpisala v isti razred in na isti šoli. Jezikovni pouk na francoskih šolah je zelo olajšan, ker ima vsaka šola na voljo tujce, da vodijo konverzajo v določenem jeziku. Angleški, italijanski romanisti n. pr. pride za eno leto na franc. gimnazijo, je tam plačan s približ. 30.000 franki, da francoskim dijakom v določenem urah posreduje konverzajo v svojem jeziku. Francoski študentje — anglisti gredo pa seveda na enak način za eno leto na angleške gimnazije, nemške, ki imajo vpisan italijanski, nemški, španski jezik pa gredo na gimnazije v ustreznih državah. Razumljivo je torej, da lahko država zahteva dokaz od vsakega svojega profesorja za tuje jezike, da je prebil najmanj leto dni v tisti deželi, katere jezik hoče poučevati. Omeniti moram tudi zelo strogo načelo, da francoski profesor lahko poučuje le tisti predmet, za katerega je kvalificiran na univerzi.

Potrebno se mi zdi dostaviti, da ima klasičen tip gimnazije po en tuj jezik na izbiro, »moderen« tip gimnazije pa ima celo dva tuj jezika, prav tako na izbiro. V istem razredu se torej lahko katoliški dijak odloči za angleški, francoski, nemški, španski, arabski ali ruski jezik. Zanimivo je tudi dejstvo, da vlada tam precejšnje zanimanje za ruščino. Čeprav francoski jezik že sam spada med svetovne jezike, je tam učenje tujih jezikov nujno, toda izvršeno dejstvo, ne pa problem kot pri nas, čeprav je nam učenje tujih jezikov še važnejše, ker smo majhen narod. Inspektor teče po podobno kot pri nas. Inspektor mora po obisku svoje poletno v trdnjaki, katerih dobri in izvod prizadeti profesorji enega šole, enega pa mora podpisati in ga vrniti prosvetnemu ministru v Pariz. Prebral sem nekaj teh ocen in moram reči, da so to prave diplomatske in jezikovne umetnine. Poročilo je polno laskavih priznanj, vmes pa komaj začutiš kakšno izredno ali hudo nakazano kritiko.

Koedukacija v francoskih šolah ni, razen v kasknih enozrednicah. Načelno pa se šolajo fantje zase in dekleta zase. Formalno je predpisana tudi šolska uniforma: za dekleta temna halja z belo bluzo, za fante pa delovni suknjič. Pravijo pa, da fante vedno bolj odklanjajo ta suknjič in hočejo biti po svoje napravljeni.

Profesor mora obvezno vikati vse dijake, brez ozira na stopnjo razreda. Ključ je jih pa po imenu, n. pr. Jean, Pierre, Michel itd.

Tudi v Franciji se prosvetne oblasti pritožujejo, da vsa mladina sili v uradniške poklice, ki v ostalem niti niso kdo ve kako plačani, da jim pa zelo manjka naraščajo predvsem v obrti. Trenutno je v Franciji preko pol milijona srednješolcev, na vseh strokovnih in vajeniških šolah pa je 130.000 dijakov. Čeprav imajo tam kvalificirani delavci vsaj še enkrat več plačo od navadnega uradnika, je menda še vedno večini mladine ideal delo v pisarni.

Se nekaj besed o položaju francoskega profesorja. Ko opravi študent na univerzi vse izpite, postane »licencié«, službo dobi na kakšni mestni gimnaziji, le redko na državnem »liceju«. Njegova začetna plača znaša 38.000 frankov. Če pa hoče postati »agrégé« (profesor z izpitom), se mora na prijavljati h konkurzi, ki obstojijo iz zelo zahtevnega izpita. Posebno v humanističnih panogah (jezik, filozofija itd.) je konkurenca zelo huda. Razpisanih mest je recimo 20, kandidata pa 160. Jasno je, da dobi agregacijo (profesorji izpit) in s tem ustrezno mesto na višji gimnaziji le prvih dvajset kandidatov, ki so izpit najbolje opravili. Profesor, ki se prijavlja na agregacijo, dobi eno leto plačnega študijskega dopusta. Niso pa redki primeri, da se profesor tudi po petkrat pojavi na konkurzu za agregacijo in še ne uspe. Toda velik del sploh vse življenje ostane brez proforskega izpita, torej »licencié«. Seveda ima profesor »agrégé« na razpolago boljša mesta na višjih gimnazijah v večjih mestih, lahko dobi službo na izbranih šolah v inozemstvu, postane lektor na tujih univerzah itd. Tudi njegova plača je višja: začne z 48.000 franki in po osmih napredovanjih doseže 120.000 na mesec.

Prestavitev »od zgoraj« v Franciji ni, kajti prosvetno osebo uživa jamstvo popolne stalnosti. Če hoče biti premeščen, se mora sam poboriti za razpisano mesto v konkurzu in tam uspe, če ima boljše pogoje od ostalih.

Francoska šola ima poleg rednega učnega osebja celo več raznih »supplaus«, »maitres«, ki opravljajo vso šolsko administracijo, skrbijo za disciplino, sestavljajo urnik in vodijo šolsko knjižnico. Po naše bi jim morda rekli: prefekti, le da so ti pri nas le v internatih, ki so po večinioma študentske univerze, ki dobe za tako delo od 25–30.000 fr. in se s tem med študenti vzdržujejo. Profesor pa je dosledno posebej honoriran za vse korekture zvezkov, za vsako suplenaturo in seveda za vse izpite. Kvaliteta pouka je tam na precejšnji višini. Z druge strani pa je spet res, da »preučeni« in spočiti profesorji nalagajo dijakom pre-

več nalog in jih ti zmorejo le z največjimi napori, posebno še, ker mora tam učence prihajati v šolo dopolniti in popoldne, le četrtke je po navadi prost. V celoti pogledano, smemo reči, da je francoski prosvetni sistem zelo kompliciran, vendar dobro »namazan« stroj. Šolska proga pa je napeljana bolj za proučevanje in ogledovanje velikih literarnih spomenikov klasikov in preteklosti, kar naj utrdi v dijakov občutek veličine francoskega deleža v svetovni kulturi, manj pa v spoznavanje sodobnega napredka industrije. Francoski maturant zapuša šolo nekoliko utrujen zaradi preobilice učenja, za razločiti vse Molièrove komedije, mnoge citate celo na pamet, dobi izdelano predstavo o moči in pomembnosti njihovega imperija, toda je hkrati za vstop v praktično življenje premalo pripravljen. S tem smo pa že tudi pri tisti bolezi, ki tare vse šole na svetu: življenje beži z lahkotnimi koraki naprej, šola pa okorno caplja za njim. Zamuda je vedno za nekaj desetletij.

Mirko Hrovat

MEDNARODNA PRIJATELJSKA LIGA

Mednarodna prijateljska liga (IFL — international friendship league) se zavzema za mednarodni način življenja. Ima podružnice in počitniške centre po vsej Veliki Britaniji in Evropi, grupe in stike v ZDA in deželah Britanske skupnosti. MPL se zavzema za način življenja, ki temelji na osebnem prizadevanju za človekovo bratstvo. Liga je prostovoljna organizacija, ni politična, ne trgovska in ne sekularna.

Počasno leto se v podružnicah MPL in v počitniških domovih srečavajo številni mladi ljudje mnogih narodnosti pri okolnostih, ki vodijo k mednarodnemu prijateljstvu in večjemu razumevanju.

MPL je predvsem gibanje namenjeno vsem, ki so »mladi po duhu«, tako da se bodo aktivno zavzemali za širjenje mednarodnega prijateljstva z osebnimi stiki. Ni določena starostna meja za članstvo, čeprav je poudarjeno, da skupnice olajšave za prekomorske obiskovalce izkoriščajo lahko v prvi vrsti ljudje v starosti od 16–30 let. V glavnih angleških mestih in središčih je mnogo podružnic, kjer so prekomorski obiskovalci, ki začasno ali stalno bivajo v tej deželi, gostoljubno sprejeti med Angleži.

Pojtiška dejavnost. Mnogo članov privablja MPL z možnostjo bivanja v mednarodnih počitniških središčih, ki jih Liga organizira. Mladina je posebno poklicana, da potuje v tujino, da se na ta način sreča z ljudmi iz tujih pokrajin. Vendar pa MPL ni polovalna agencija: te prilžnosti so le plod prostovoljnih prizadevanj krajevnih in državnih odborov v mnogih deželah.

MPL pospešuje tudi dopisovanje kot sredstvo za medsebojno razumevanje in obremen kot usluge, ki jih nudi javnim in vzgojnim ustanovam ter posameznikom, ki se često obračajo na njen dopisni oddelek.

Kako je bila ustanovljena MPL? Liga je bila ustanovljena v Brightonu 26. sept. 1901 kot posledica prvega uspešnega obiska skupine tujih študentov v letovšarski hišici g. G. Noel Ede, ustanovnega člana v Peasechaven, Sussex. Do poletja 1939 so državne sekcije obsejale že v večini evropskih dežel in je bilo urejenih 52 mednarodnih počitniških središč v 12 državah največ po šolah in študentskih naseljih. Klub vojni in njej sledilecim povojnim stiskam in visokim cenam vodi Liga spet 50 centrov in organizira potovanja v 15 deželah.

Kako funkcionira MPL. Administracija MPL je urejena na osnovni prosti in voljnega dela. Njen demokratični ustroj omogoča predstavništvo vsake podružnice z volilno pravico v pokrajinski federaciji in v zasedanju državnega sveta in predstavništvo vsake narodne sekcije v Mednarodnem svetu.

Izvršni odbori, ki upravljajo podružnice, zveze, narodne sekcije in Mednarodni svet so vsako leto voljeni neplačani organi.

Čliti Lige so naslednji: Pospeševanje duha prijateljstva in vzajemne strpnosti in odnosu do tujih idej in mišljenja med narodi vsega sveta ter prizadevanje, da se zagotove trajni pogoji mirnega sodelovanja v mednarodnem boju.

Lord Boyd Orr, ki je dobil Nobelovo nagrado za mir in ki je angleški predsednik MPL, je izjavil: »Organizacija MPL je velika stvar naših dni, ko obstajajo ostra nasprotja med državnimi vodstvi.«

Ljudje vse narodnosti, ras in prepričanj imajo iste želje in težnje za popolnejšim življenjem za prijateljstvo z ljudmi drugih dežel.

Doseči moramo enotnost v svetu, ker je to edino jamstvo za mir. Graditi pa jo moramo od spodaj navzgor, tako da omogočimo ljudem različnih narodnosti, da se srečajo, da se med seboj razumejo in da vidijo, da je upanje bodočnosti v prijateljskem sodelovanju ne samo med državnimi vodstvi temveč med narodi samimi.

muzejih ali zbirkah, in se nanašajo na našo zgodovino, geografijo, folklor ali ima sicer kako važnost za nas. Tako je človek le slučajno opazil slovenske planike v Kew Gardenu, kapnike iz Postojnske jame v Geološkem muzeju, Meštrovčev kip v Tate Gallery, ali Slavonsko ženo (Durer?) v Britskem muzeju in sem iz prebranih napisov šele ugotovil, da je precej italijanskih kipov iz istrskega kamna. Že teh nekaj slučajnih najdb, ki so odnove naših krajev in zgodovine, da misliti, da bi najbrže našel jugoslovanski obiskovalec še marsikaj, kar bi ga utegnilo zanimati. (Na Titov lik v muzeju voščenih podob ali na eventualne odmeve v angleški publicistiki ali književnosti o Titu ali Jugoslaviji nas tudi ni nihče opozoril.)

Večina nas je bila zainteresiranih na ustroju angleškega šolstva. S tem in z zgodovino šolstva so nas seznanili v seriji predavanj in diskusij, ki jih je z vso prizadevnostjo vodil g. Tedd Tiddler v naši rezideni (bila je namreč lepa, udobno opremljena, estetsko lično urejena zgradba, ki je sicer bila internatsko urejena šola za učitelje). O vsebini teh predavanj in diskusij ne bom širše govoril, ker je bilo o tem že pisano v našem časopisju. Tu so nam bili na razpolago najrazličnejši učbeniki za nižje razrede, približno od I.—V. razreda naših osnovnih šol. Tem prvim letom splošne izobrazbe posvečajo veliko pažnjo, kajti »vsa srednješolska izobrazba je nemiselna, če je zanemarjena osnovna stopnja od 7 do 11 let« je trdil vodja predavanj. Na tej stopnji pa se čuti veliko pomanjkanje učnega kadra. Tako pride na pod-

ročju Londona na 77 novovpisanih učencev po en nov učitelj. Citiram po učiteljskem glasilu iz meseca avgusta (Teachers World). Morda bi kazalo nekatere simptomatične stvari iz tega glasila prikazati našim prosvetnim delavcem v daljših citatih. — Tu srečavamo problem učnega načrta za osnovne šole, formalizem v poučevanju anglesčine, odnos staršev do otrok, skrb krajevnih faktorjev za prevoz od sole oddaljenih otrok, materialno stanje šol, ki so še marsikje slabo opremljene in predvsem prenatrpane in nameščene v neprimernih prostorih.

Pokazali so nam s tem v zvezi nekaj srednjim šol, kjer smo opazili zlasti, da se učenci usposablajo za praktično dejavnost, dekleta za kuhanje in gospodinjstvo ter sviranje, učenci za nekatere osnovne ročne spretnosti, ki so potrebne v domačem gospodarstvu. Angleske klasične gimnazije »grammar school« — obsekujejo se pretežno otroci premožnejših staršev. V teh gimnazijah je pouk po splošni, pristostvovali sem predstavljal v Caenoudu, ki so za konec leta igrali Shakespeareovo komedijo »Sen kresne noči«. Vsi igralci so bila seveda dekleta, kajti v tej šoli so le ženske, tako učenci kot njihove profesorice. Zanimivo je, da direktorica in dva pripravljena pustiti nas na katero koli od predavanj, ki so se še vsrta. Opravičena je s pripravi na igranje, čes da bi dobili napacno predstavo o šolskem delu. Od modernih jezikov se v tej šoli soni celo tudi špansko poleg francoskega.

Na obisku v moškem učelišču v Tothingu (južni del Londona) mi je v knjižnici padlo v oči veliko število knjig, ki tretirajo sveto pismo. Sam komentar k svetemu pismu je stal sest delnih zvezkov in zavzemal viano mesto v knjižnici. Religija je bistveni sestavni del angleškega pouka. V svojem referatu o religiji v šoli je trdil naš vodja tečaja, da »vzgoja brez religije sploh ni vzgoja«. Na vprašanje, kaj misli n. pr. o francoski laični šoli in o naši vzgoji, ki je pač ločena od religije, je odgovoril, da dvomi, če je to sploh

vzgoja. Mimogrede povedano vrši v osnovni šoli verski pouk učitelj sam. Iz tega je seveda nujno, da so učitelji brez religije nezakeženi.

Na svojih vsakotrednih organiziranih obiskih smo ogledali večino večjih londonskih muzejev. Jaz sam sem v njih prebil vsaj polovico svojega časa v Londonu. Tu nam je bilo dostopno marsikaj, kar je sicer nemogoče videti in sem ta čas izkoristil za to namen. Britanski muzej mi imponira po svojih edinstvenih grških skulpturah, saj je Grku nemogoče študirati grške antične umetnosti, če mu ni dostopna zbirka Elgin in reliefi Partenona ter druge znamenitosti, ki jih še hrani ta muzej. V knjižnici leži nad 4 milijone zvezkov, ki so dostopni bralcem v udobni čitalnici. Tako britanski muzej kot ostali imajo v avli cenene reprodukcije del, ki jih hranijo. Prav tako imajo okrepčevalnice, da se obiskovalci okrepčajo od utrudljivega ogledovanja, ki traja često od 10. ure dopoldne do 5. ali 6. ure popoldne.

Umetnostne galerije so brezplačno dostopne publiki vse dni v tednu. Poskrbljeno je tudi za brezplačno predavanja, ki se vrše po zgodovinskem redu, tako da vztrajni obiskovalec dobi sistematičen zgodovinski pregled posameznih dob, slikarjev, stilov v raznih panogah umetnosti n. pr. v pohištvu, steklarstvu, porcelanu itd. Tako predavanja se vrše vsak dan za skupine do 20 ljudi. Za šolske ekskurzije so taka predavanja tudi izven določenih ur, kadar paš ekskurzija utegne izvršiti ogled. Prav tako predavanja so tudi v muzejski znanosti in tehničnih iznajdbah, v geološkem muzeju, v zoološkem ali botaničnem vrtu. Umetnostne galerije so bogato založene s svetovnimi originali. V nacionalni galeriji je zlasti bogata zbirka starih italijanskih slikarjev. Tu so prav tako precej obsežne zbirke domače angleške umetnosti. V Tate gallery so zastopani predvsem moderni slikarji in med drugim tudi nekaj Rodinovih del. Zanimiv za angleško puritanstvo — n. pr. tale primer. Rodinov kip: Poljub je bil razstavljen v nekem angleškem mestu. Ker je kip vzbujal pri nekaterih puritanskih obiskovalcih ogorčenje, so bili prisiljeni kip ograditi, da ga ne bi v svoji ogorčenosti poškodovali. Za prav isti kip je v Tate gallery, kjer se zdaj nahaja, puščica za prostovoljne prispevke, da se ta kip odkupi za muzej in da postane narodna imovina. Za take vrste akcije

kažejo Angleži razumevanje. Zanimivo je tudi dejstvo, da je večina umetnostnih zbirk v vseh muzejih in galerijah prišla v državno posest kot dar ali volilo bogatih posameznikov, po katerih nosijo pozneje te zbirke svoje ime. Prav Tate gallery je v celoti tak primer. Pogosti so tudi primeri, da so posamezni primeri za stalno izložbo muzeju. Celotna zbirka 7 velikih Rafaelovih platin v Victoria Albert Museum je za stalno posojena s pripombo, da so last Nj. Vel. kraljice, kot se to bere napisano preko cele stene v dvoranah. Obisk galerij je številen preko vsega dneva. Pogosto sem videl šolske skupine, kar je še posebno nenavadno, saj je bil čas počitnice.

V South Kensingtonu sem imel priložnost videti bogato zbirko indijskih reprodukcij in originalov z naslovom: Človeško telo v indijski upodabljalni umetnosti. Za Evropejca je London daljnogled, s katerim se lahko razgleda po azijskem svetu. Iz svojih kolonij so nakopili tu kaledonskopsko podobo sveta. Tu lahko odkriješ za nas čisto nove svetove, nove kulture, svetove, o kakršnih imamo popolnoma napačne in zlasti skromne pojme. Vzhodne kulture: indijska, perzijska, kitajska, islamska so bogato razgledane pred Evropejci s svojimi tkaninami, dragocnimi kamni, filigransko obdelanimi srebrni in zlato, dragimi laki, bisernimi maticami, preprogami itd.

Bogato je obiskan zlasti muzej iznajdb. V enem samem tednu v mesecu avgustu je obiskalo muzej 34.555 ljudi, med temi je bila polovica otrok. Tu se otroci lahko nazorno seznanjajo s tehničnimi iznajdbami in jih spravljajo lahko sami v pogon s sklopičnimi stikali. Predavanja se vrše s sklopičnimi stikali v dveh dvoranah hkrati vsak dan popoldne okoli treh. Predavanje se vrši ne glede na število poslušalcev. Ko se je pričelo predavanje o jadralnem letalstvu, nas je bilo v dvorani 5 ljudi, do konca se nas je nabralo okoli 12.

Naša skupina si je ogledala Windsorski grad, kraljevo residence — nekaj stoletij in najstarejša angleško šolo v bližini Windsorsja — Eton. Prav tako smo si ogledali Hampton Court, ki naj bi bil nekak angleški Versailles. V tem dvorcu, kjer zdaj še prebivajo nekateri

ugledni upokojeanci, med njimi žena Baden Powella, ustanovitelja angleškega skavtstva, je lepo število italijanskih slik. Vendar pa tako ta dvorec kot tudi Windsorski grad za moj okus daleč zaostajata za Versaillesm in Fontainebleau-jem. Po arhitekturi in razkošju, po okusu in življenjskem počutju Anglija zaostaja za Francijo in kar je v njej toploga je prišlo iz romanskih dežel. Tudi njihovi romantični pesniki ali slikarji, njihovi estetski slado-kusci so se napajali na jugu.

Mnogo bi bilo povedati o tej deželi športa v prosti naravi, povezanega z družabnimi prireditvami in v družbi z živalmi, n. pr. konjske dirke, gojenje raznih pasem psov, zajcev itd.

Pri vsej tej veliki ljubezni do živali pa sem srečeval po cestah ljudi, ki so si z vtičino služili vbo-gajme; vojne invalide, ki so prosili miloščine; slepce, ki so v gruči krožili po sejmishu v Aldgate-u sredi Londona in prosjčili. V Hyde Parku sem zadnji dan jutraj na klopi našel človeka, ki me je prosil 3 penije, da se gre umiti in zajtrkovati. Bil je brezposeln in je spal na prostem. V večerni uri si tu lahko srečaval prostitutke, ki so pod varstvom policije lahko opravljale svoj posel na legalen način, le možkega ne smejo nadlegovati: to blago si mora vzeti sam, ženska nima pravice ponudbe.

Seveda so vse to le nekateri vtisi, ki niso da bi jih posplošil in sodil po njih Anglije. Dodati bi moral še mnogo tega, kar smo videli, če naj bi podal le medlo sliko mojih predstav o Londonu in Angležih.

Kopač Vinko

O organizaciji našega društvenega življenja

»Dopisujte v Prosvetnega delavca! Manjka nam dopisov ne pa razprav! Ne pozabite, da smo sindikalno glasilo združenj in ne pedagoško-šolska revija!« Tak je upravičen poziv uredništva našega glasila. Ko sem prebral vsi 13-14. številko PD sem se ponovno zamislil in še enkrat pregledal naslove objavljenih člankov in premislil, kam bi jih vtaknil. Večina bi jih zares spadala v Sodobno pedagogiko. Kaj hočemo, ko je pa vse tako aktualno, da ne more in ne sme čakati na revijo. In prav sedaj ob začetku novega šolskega leta in z njim novega šolskega dela sta nam dopisnika tov. Izidor Horvat in V. Cvetko naznala toliko zanimivih in koristnih nalog, da jih bomo jedva zmogli.

Naši dopisi, kakršni si z uredništvom vred želimo vsi, pa ne morejo nastati iz gole teorije, marveč iz našega življenja in iz središča našega dela. V njih naj zaživijo naši kraji in društveno delo po vsej Sloveniji. In to življenje se je pravkar začelo. Naše organizacijsko delovanje ima več oblik: tu množično na velikih društvenih zbiorih v večjih središčih, tam podrobno v manjših skupinah, kakor pač kažejo krajevne in prometne prilike. Društva so postala samostojna, direktiv »od zgoraj« ni več, vsebino in problematiko društvenega delovanja narokujeta čas in potreba. Mnoga društva so si smotno uredila reševanje nakazanih problemov tako, da jih najprej obravnavajo v pododborih in še manjših skupinah, nato pa sledi celoten in skupen pregled na društvenih zborovanjih. Vse kaže, da se je ta delovna oblika najbolj obnesla. Tu prihaja do izraza vsa tista problematika, ki jo navajata omenjena članka. Nismo pa še uspeli, da bi neštetih vprašanj delili v splošnoprosvetna, vseprosvetne delavce in vsa prosveto zadevajoča in taka, ki se tičejo posameznih krajev, okrajev, oziroma mest. Poročila z obeh področij delovanja bi naj napolnila naše glasilo, ki bi na ta način dobilo značilno sindikalno obliko in vsebino.

Splošni problemi so že nakazani: ureditev vsega našega šolskega sistema, ki na njem sloni učni načrt in predmetniki; samoupravljanje šolstva in njegova administracija; materialna sredstva za šolstvo naj se ločijo od ostale komunalne dejavnosti; personalna politika z zahtevo po ustanovitvi pedagoške akademije; ustanovitev pedagoškega inštituta LRS; materialni položaj prosvetnih delavcev.

V drugo skupino, to je proučevanje krajevnih razmer, bi naj zajeli analizo šolskih okolišev iz političnega, gospodarskega, kulturnega in socialnega vidika. Vse to pa naj bo prikazano tudi v okrajnem ali mestnem merilu.

V tretjo skupino bi združili strokovno izpopolnjevanje, metodična izkustva, šolsko opremo, knjige in

★

S KAKŠNIMI PODATKI GREMO NA VOLILNO AGITACIJO

(Pregled izdatkov za prosveto v Postojnskem okraju od l. 1950—1953.)

V okraju je bilo l. 1951—1952 53 osnovnih šol, 4 nižje gimnazije in 1 višja, 1 glasbena šola, 2 vajeniški šoli, muzej, študijska knjižnica, 2 otroška vrtca in 3 dijaški domovi.

Vsega učiteljskega in profesor-skega kadra v teh letih je bilo 120, v tem številu so mišljeni tudi vzgojitelji in sploh vsi, ki so bili zaposleni v prosvetnih ustanovah.

Za vse osebne izdatke, za potrebe šol in ostalo, kar je bilo nujno obnoviti pri šolah, je izdal OLO 1950 14 milijonov dinarjev.

L. 1951 je bilo število šol in prosvetnih delavcev isto, za kar se je izdalo zopet 14 milijonov dinarjev.

Največ stroškov je bilo v teh letih z gradnjo dijaškega doma v Postojni, ki je bil nujno potreben. OLO je dal zanj nad 1 milijon din.

L. 1952 pa se je priključilo postojnskem okraju še 17 osnovnih šol, 2 nižji gimnaziji, otroški vrtci, vajeniška šola, glasbena in čipkarska šola ter dijaški dom.

Število prosvetnih delavcev je naraslo na 200.

Zaradi vsega tega so se tudi izdatki za šolstvo zvečali na 33,5 milijona dinarjev.

Za obnovo šol je bilo uporabljeno okoli 2 milijona dinarjev, in sicer v glavnem za dograditev dijaškega doma v Postojni.

Letos — 1953 — pa je poleg rednih izdatkov 32 milijonov še 9,5 milijona za obnovo šol. S tem zneskom so obnovljene šole: v Cerknici, v Begunjah, v Novi vasi, na Rakeku, na Ostrožnem brdu, v Kuteževem, Zešani, Jelšanah, Bukovju, Studenem, Prestranku in drugod.

Poleg tega je v okraju 38 knjižnic, za katere je dal OLO 50.000 — dinarjev podpore. Vse te ljudske knjižnice imajo 12948 knjig in v letu 1952 so imele vse te knjižnice 12788 čitateljev (obiskovalcev) — v okraju je 48000 ljudi.

K in L

učila, izkušnje v tujih deželah — vse to bi obravnavali po temeljitih razpravah v strokovnem glasilu — Sodobni pedagogiki.

Vsako društveno zborovanje naj bi doseglo kratko in jedrnat analizo in sintezo opravljenega dela navedenih skupin. Uspehi takega dela ne bodo izostali.

Dvignil se bo nivo našega šolstva; osebni ugled prosvetnih delavcev se bo povzpela na stopnjo, ki mu pripada. Izboljšani življenjski standard bo nagradil naše delo. Prepričajmo se, da brez lastnih naporov pri sistematičnem delu v vseh smereh ne moremo pričakovati želenih uspehov.

Obiski angleških dijakov v Jugoslaviji

V letošnjih počitnicah sta obiskali Jugoslavijo dve skupini angleških dijakov. Obisk sta organizirala Centralna odbora Združenja učiteljev in Združenja profesorjev.

Republiški odbor Združenja profesorjev Slovenije, ki je zbiral prijave za sprejem angleških dijakov, je dobil toliko prijav, da je bilo težko odrediti rodbine, ki naj sprejmejo 25 angleških dijakov in dijakinj. Porazdelil jih je na Ljubljano, Celje in Maribor.

Ko so se po treh tednih dijaki zgledali na Republiškem odboru, da se poslove in urede potrebne formalnosti, je bilo videti, kakor da jih je mnogo več; imeli so zares veliko spremstvo! Res je, vsi so se težko poslavljali, bilo jim je lepo, to si bral iz njihovih oči. Med bivanjem v Sloveniji so napravili nešteto izletov, bili so na Bledu, v Bohinju, Kamniških planinah, Postojnski jami, v Opatiji, kopali so se na raznih mestih, eni so bili na Pohorju, ogledali so si kulturne znamenitosti Ljubljane, skratka, premalo so imeli časa, da bi se kje za dalje ustavili. In zato jim je bilo žal, da se morajo že poslavljati in zapuščati svoje nove prijatelje. Eden izmed dijakov, ki je bil v Mariboru, je rekel: »Če bi moral kdaj koli iskati novo domovino, bi prišel v Slovenijo.«

Bilo je tudi nekaj primerov, da angleški dijaki niso tako zelo vrasli v nove razmere, da tudi niso bili pripravljeni svoje znanje angleškega jezika posredovati našim dijakom, kar je bil eden namenov te izmenjave, vendar so ti bili redki. Zanimanje za naše razmere je bilo s strani angleških dijakov zelo različno, pričakovali smo ga v glavnem vendarle nekoliko več.

Republiški odbor Združenja profesorjev Slovenije se vsem staršem, ki so sprejeli angleške dijake, zahvaljuje, saj so s svojim toplim odnosom do gostov pridobili med mladino angleških šol novih prijateljev za našo domovino.

Druga skupina 26 angleških dijakov je prišla 9. VIII. v Bohinj, kjer jih je pričakovalo 34 dijakov iz vseh naših republik.

Skupino je vodil prof. Lawson, sekretar »Sveta za vzgojo v svetovnem državljanstvu«. Ta Svet pošilja vsako leto več tisoč dijakov v razne države, da se seznajajo s tamkajšnje mladino.

V Bohinju so dijaki bivali v šolnih pod okriljem Počitniškega sindikalnega doma CS ZSJ.

Angleški in naši dijaki so zelo hitro postali dobri prijatelji, kljub temu, da nekateri niso znali jezika.

Podprimo še naš tisk. Ob nekoliko zmanjšani sedanjí članarini bi za isti denar lahko postal za vse člane obvezen. Prosvetni delavec bi se lahko razširil v tednik, Sodobna pedagogika pa naj bi izhajala kot mesečna priloga.

Se besedo o naših združenjih. Po tako organiziranem delu bi brez zapisnikov in posebnih poročil njihovih društev lahko že iz sindikalnega glasila črpala vse podatke, ki jih potrebujejo, kadar čuvajo in zastopajo interese vsega članstva. Naši delovni uspehi bodo rodili tudi njihove. Le tako bomo lahko s samozvestjo nastopali na mednarodnih zbiorih prosvetnih delavcev in na njih predstavljali svojo državo, kakor to pošteno zasluži.

J. K.

TEČAJI NEMŠKEGA JEZIKA V CRIKVENICI

Dne 1. VIII. 1953 se je začel v Crikvenici tečaj nemškega jezika za profesorje srednjih šol in je trajal do 25. VIII. Tečaj je vodil univ. docent dr. Zdenko Škreb, požrtvovalno pa mu je pomagala prof. Maja Weseli. Vseh tečajnikov je bilo okoli 50, iz Slovenije 10. Vsak tečajnik je moral opraviti kratak pismeni izpit zaradi ocene njegovega znanja jezika, nakar so bili tečajniki razporejeni v posamezne skupine, ki so šle 8—12 ljudi. Vsako skupino je vodil lektor. Skupine so imele dnevno dve lektorski uri, ko so se tečajniki praktično urili v spoznavanju nemškega jezika, interpretirali razna dela nemških pesnikov in pisateljev, bogatili jezikovni zaklad, popravljali izgovorjavo ter prejemali metodična navodila za pouk nemškega jezika. Lektorske ure so bile v vseh skupinah živo jedro tečaja, saj je bilo delo pesterjeno strokovnjakom.

Skupini A in B sta imeli lektorja dr. Ursulo Kayser in prof. Helmuta Vogla iz Göttingena, ostale skupine pa lektorje nemškega jezika iz Beograda in Sarajeva. V prostem času so lektorji s svojimi skupinami urili jezik. Občevalni jezik je bil med tečajniki nemški, a sodelovanje med lektorji in tečajniki tovariško in pristrčno.

Razen lektorskih ur so se vršila tudi predavanja nemških profesorjev-strokovnjakov, in sicer dnevno dve uri dopoldne in zvečer, popoldne in bilo prosto.

Najzanimivejša predavanja je imel univ. prof. dr. Wolfgang Kayser, redni profesor na univerzi v Göttingenu, ki je interpretiral po najnovejši metodi dela nemških pesnikov in pisateljev. V svojem prvem predavanju je interpretiral tri pesmi Optiza, Carosse in Rilkeja, jih primerjal ter po njih tipičnosti na kratko označil obdobja, v katerih so pesmi nastale. Interpretacija Goethejeve pesmi »Am See« je v drugem predavanju dala tečajnikom nova dognanja.

nja o vsebini, stilu in obdobju. Tretje predavanje je bilo posvečeno Hölderlinu, odli »Heidelberg« s posebnim poudarkom na značilnostih pesniške oblike. V četrtem predavanju je predavatelj prikazal Goethejevo balado »Erlkönig«, orisal razvoj in delitev balade. Interpretacija Goethejevega »Egmonta« je bilo peto predavanje, istočasno je analiziral dram. strukturo. Delu Gerharda Hauptmanna »Der Bahnwärter Thiel« in naturalistični noveli je dr. Kayser posvetil svoje 6. predavanje, v zadnjem pa je obravnaval razvoj romana v 19. in 20. stoletju.

O najnovejši literaturi, t. j. od 1900 do današnjih dni je predaval dr. Josef Strelka z Dunaja. Poleg karakterizacije del najnovejših pesnikov in pisateljev je predavatelj dal tudi kratke življenjepisne.

Najboljše pa je segalo delo prof. dr. Marea z Dunaja, ki je vodil govorne vaje, pilil in brusil izgovorjavo tečajnikov ter na recitacijskih večerih seznanjal tečajnike tako s pravilnim podajanjem nemških pesni kot z deli nemških poetov. Dr. Marek je zbral tudi iz vrst tečajnikov močno gledališko skupino, ki je nastopila z bogatim sporedom na poslovlilnem večeru dr. Kayserja.

Univerzitetni docent dr. Škreb Zdenko pa je v zelo zanimivem ciklusu predavanj podal periodizacijo nemške literarne zgodovine in prikazal razliko med idealističnim in materialističnim pojmovanjem literarne zgodovine. Njegova predavanja so bila za tečajnike neprecenljive vrednosti.

Vodstvo tečaja kakor tudi predavatelji-profesorji so ob zaključku tečaja izrazili svoje zadovoljstvo nad učnim uspehom, a obenem izrazili željo, da bi isti tečajniki prišli ponovno drugo leto na nadaljevalni tečaj, ki se bo začel koncem julija v Crikvenici.

Vidic Ela

RAZGOVOR Z UČITELJEM

Pred dnevi sem se oglašil na G. Otavah pri našem tovarišu Stritihu Stankotu in ga poboril o tem, kako je z učiteljem in s tem, da se o drugih zadevah sva se pogovorila. Pa naj pripoveduje kar sam.

»Kaj mi je dalo pobudo in veselje za vzgojo in poučevanje naše mladine? Na mojo odločitev, da sem postal učitelj, je delovalo več činiteljev.

Spominim se še na zgodnja šolska leta, ko smo brali pesem Valentina Vodnika »Dramilo Slovencev«. Tisti zanosni vzkliz na začetku »Slovenec, tvoja zemlja je zdrava in pridnim nje lega naj-

NAROČAJTE SE

na družinsko revijo Prešernove družbe

»OBZORNIK«

Letna naročnina za člane din 450.—, za nečlane din 500.—

prava«, se mi je prav pogosto obujal v moji zavesti, zlasti še tedaj, kadar je kdo vse tuje hvallil, naše domače pa deval v nič. Ko sem kasneje neprostovoljno mogel videti tuje dežele in ko sem prišel v stik z drugimi ljudstvi, sem se bolj občutil, da je hvala vsega tujega pretrpana in da nam je treba več domovinskega znanja. Poleg prednosti borcev pa je potrebno še mnogo znanja in lepih kulturnih navad prav nam Slovence, ki nas je malo. V domišljiji se mi je prikazovala kaj lepa slika, da je vsak Slovenec res pravi lik izobraženega in kulturnega človeka. Da bi se to vsaj deloma uresničilo, sem postal učitelj.

Ze v začetku službovanja sem imel težave z nekaterimi starši, ki niso redno pošiljali otrok v šolo. Danes je to že mnogo bolje. Otroci hodijo precej redno v šolo, le doma je mnogim odmerjen najneprimernjši čas za učenje — zvečer po vsem dnevnem trudu ali pa zjutraj, ko se mudi v šolo. Nekateri starši še za to ne poskrbijo. Največ se glede tega opravi v razgovoru s posameznimi roditelji na domu ali kjer koli.

Pri vzgojnem vplivanju na otroke je važna kar vsa družba. Tega se pa kljub vsemu pisanju v časopisih res premalo zavedamo. Kakšne sledove morejo pustiti v otroku hudi družinski prepri, nesloga in natočevanje med sosedmi, pijančevanje in nemoralno govorjenje ter še vrsta drugih primerov? Mislim, da samo učitelj, pa tudi če sta starša z njim, ne more biti kos v borbi s slabimi vplivi okolice.

Napačno bi bilo govoriti le o slabih vplivih, saj so tudi dobri. Jaz sam sem

svojim staršem za mnogo hvaležen. Oče je zelo ljubil red in ga tudi od drugih zahteval, a mati pa je nam otrokom in tudi očetu rada brala na glas.

Učiteljevo delo se po številu šolskih ur ne da meriti. O tem ne more odločiti nobena uredba, navadno marekujejo število delovnih ur potrebe. In te so navadno na vasi velike. Preden sem prišel v ta kraj, več mesecev niso mogli dobiti učitelja. Šola je bila med borbo pogazana in pred mojim prihodom je le nova streha pokrivala golo zidovje, obdano s kupi zemlje in sledovi požara. Na skrivaj sem si šel ogledat moje novo službeno mesto. Ko so iz bližnje pisarne KLO opazili neznanega človeka hoditi okrog šole, so me ob povratku prestregli, da bi jim ne ušel. Bil sem mlad in se nisem ustrašil. Vaščani so pri obnovi šole mnogo pomagali. Ko je bilo vse obnovljeno, je bilo še nič koliko potrebnega dela. Kaj bi vse naštevati! Saj je v navadi, da sodeluje učitelj pri vseh organizacijah in tako sem tudi jaz in še danes je tako. Pomagal sem pri gradnji ceste in pri elektrifikaciji. Bil sem član okrajnega ljudskega odbora. Danes imamo v Otavah Prosvetno društvo, ki ima v oskrbi knjižnico in prireja prireditve in pri tem je treba sodelovati. Včasih se kdo poskuša ali zbolji in je treba pomagati ali svetovati.

Tako teče delo iz leta v leto in le škoda je, da človek čuti, kako se troši. Rad bi videl, da bi bile sile bolj neusahljive.

Lilija Bogomil

Dopisujte v PROSVETNEGA DELAVCA!

LJUDSKA UNIVERZA V POSTOJNI JE PRICELA Z DELOM

Na postojnski gimnaziji so se zbrali profesorji in razpravljali o bodočem delu ljudske univerze. Pomenili so se o načinu dela in o tem, kako bodo obiskovali predavatelji ljudi po vaseh in tam predavali.

Osnovali bodo tudi večerno šolo za stenografijo in za poučevanje tujih jezikov.

Ne bi bilo napak, če bi poučevali v taki šoli tudi slovenščino, saj je znanje materinščine prepotrebno vsem onim, ki delajo v raznih uradih in ustanovah in mnogi bodo morali še letos opravljati strokovni izpit.

Prepričani smo, da bo letošnja sezona bolj plodovita kot je bila lanska, pri čemer želimo vsem dosti uspehov.

Lilija

DRŽAVNA ZALOŽBA SLOVENIJE V LJUBLJANI

je izdala v mesecu juniju, juliju, avgustu in septembru 1953

naslednje šolske knjige:

1. Čitanka za 1. razred osnovnih šol, kart.	din 160.—	14. Anton Grad, Francoska vadnica, 3. stopnja, kart. din 180.—
2. Računica za 1. razred osnovnih šol, broš.	din 80.—	15. Ferdo Gestrin, Zgodovina za III. razr. gimn., kart. din 105.—
3. Čitanka za 2. razred osnovnih šol, broš.	din 110.—	16. Dora Vodnik, Nemška vadnica, 2. stopnja, broš. din 180.—
4. Fink, Metodika pouka za 1. razred osn. šol, broš.	din 170.—	17. Helena Stupan, Nemško berilo za viš. gimn., kart. din 260.—
5. Čitanka za 3. razred osnovnih šol, broš.	din 150.—	18. Sterle, Lahki teksti, broš. din 50.—
6. Računica za 4. razred osnovnih šol, broš.	din 70.—	19. Dora Vodnik, Nemška vadnica, 1. stopnja din 145.—
7. Slovenska jezikovna vadnica za 4. razr. osn. šol, kart.	din 160.—	20. Kunaver, Izleti z mladino, broš. din 130.—
8. Srbska ali hrvatska vadnica za I. razr. gimn., broš.	din 80.—	21. Beta Hudales, Nauk o človeku za nižje razrede gimn., broš. din 150.—
9. Slovensko berilo I za I. razred gimnazije, kart.	din 180.—	22. Kvaternik, Fizika za niž. razr. sred. šol, II., kart. din 180.—
10. Kranjec - Vazzaz, Zemljepis za I. razr. gimn., broš.	din 145.—	23. Kunc - Sivec, Aritmetika in algebra za I. razred gimn., broširano din 80.—
11. Leopold Petauer, Zgodovina starega veka za I. razr. gimnazije, broš.	din 110.—	24. Branc, Geometrija za niž. razr. sred. šol, I., broš. din 60.—
12. Bogdan Binter, Zgodovina južnih Slovanov za II. razr. gimnazije, broš.	din 150.—	25. Anton Grad, Angleška vadnica, 1. stopnja, kart. din 160.—
13. Branc, Geometrija za niž. razr. sred. šol, II., broš.	din 70.—	26. Ivo Zobec, Kemija, broš. din 120.—